

The Project Gutenberg eBook of Haapakallio: Idyllin-tapainen kuvaelma Hämeenlinnasta, by Theodolinda Hahnsson

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Haapakallio: Idyllin-tapainen kuvaelma Hämeenlinnasta

Author: Theodolinda Hahnsson

Release date: November 15, 2014 [EBook #47355]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK HAAPAKALLIO: IDYLLIN-TAPAINEN KUVAELMA
HÄMEENLINNASTA ***

Produced by Tapio Riikonen

HAAPAKALLIO

Idyllin-tapainen kuvaelma Hämeenlinnasta

Kertoellut

THEODOLINDA HAHNSSON

Helsingissä, Theodor Sederholmin kirjapainossa, 1869.

Näytetty: C. J. Lindeqvist.

SISÄLLYS:

1. Rippi-lapset. 2. Pappila. 3. Orpo. 4. Huuto-kauppa. 5. Risujen kokooja. 6. Seonnut vyhti selvenee. 7. Odottamaton kohtaous. 8. Kihlaus. 9. Häät.

1. Rippi-lapset.

K—n pitäjässä K—veden rannalla oli pienoinen torppa, jonka maa kuului lähellä olevaan Syrjän taloon. Torpassa ei löytynyt paitsi tarpeellisia ulko-huoneita muuta kuin kaksi asuin-huonetta, nimittäin lupa ja kamari tuvan takana. Asunto-huonetten ympärillä oli aitaus, ja aitauksen sisäpuolella kasvoivat lehevät pihlajat, nyt täydessä kukoistuksessa. Vieläpä muutamia koivujakin oli portaitten viereen pistetty, ja latvat kauniisti viiteen siilottu, sillä nyt oli Mittumaari-aatto, ja huomenna torpan tytön, nuoren Annin, piti ensi-kerran Herran ehtoolliselle pääsemän.

Annin isä ja äiti istuivat portahilla odottaen tytärtänsä kotia pappilasta. Anni oli heidän ainoa lapsensa ja senkin vuoksi hyvin rakastettu, mutta erittäinkin hänen hellä ja siisti luontonsa teki hänen heille rakkaaksi.

Annin äiti Liisa, joka oli jo hetken aikaa odottanut tytärtänsä, kuunteli tarkasti, eikö jo kuuluisi airojen loisketta. Viimein, kuu ei kaivattua kuulunut, sanoi hän miehellensä: — Mene, Matti hyvä, katsomaan, eikö lapsemme jo tule. Minä lähden iltasen toimeen. Tänä iltana olkoon Anni vapaa maallisista toimista. — Niin sanoen riensi Liisa ilta-toimiinsa, ja Matti läksi rannalle.

Jo näkyi Annin vene. Anni istui ja souteli hiljaa. Tyynesti kuului airojen loiske. Annin huivi oli luiskahtanut niskaan, ja hänen keltaiset hiuksensa näyttivät ilta-auringon loistossa ihan kullan kaltaisilta. Hänen poskensa olivat verevät ja kauniit, ja vakavat sini-silmänsä näyttivät tuumailevaisilta. Hän ei huomannut, että jo oli pienen lahden yli soutanut, ennenkuin vene tönkäsi rantaan.

— Hyvää iltaa, Anniseni, — sanoi Matti ja veti venettä paremmin rannalle.

— Jumal' antakoon, — vastasi Anni, astuen ulos aluksesta. Samassa tuli myös äiti heitä vastaan, ja nyt läksivät tupaan, johon Liisa oli valmistanut illallisen.

Tupaan tultuansa otti Anni kainalostansa ison raamatun, jonka näytti vanhemmillensa sanoen: — Katsokaatte, mitä vanha provastimme antoi minulle; samanlaisen sai myös pappilan Maaria mamselli.

— Hyvä, hyvä, — lausui isä. — Mutta muista, lapseni, että maa vaatii viljeliänsä, muutoin ei se hedelmää kannu, ja niin vaatii myös raamattukin.

Liisa pyhkieli silmiänsä sanoen: — Siinä, lapseni, sinulla on neuvon-antaja vielä silloin, koska vanhempasi päässä sammalet kasvavat.

— Oi, äiti, — sanoi Anni, — jos olisitte kuullut, kuinka rakas provastimme puhui meille, ette olisi taitanut itkemättä olla. — "Kakkaat lapset", sanoi hän, "lähdette tuntemattomaan mailmaan; muutamille teistä tohtii elämän tie olla tasaisempi, toisille hyvinkin teräviä kiviä täynnä; toisilla teistä taitaa olla keveämpi takka kannettavana, muutamilla taas raskaampi. Monelta teistä jo ehkä nuoruuden iässä temmataan pois rakkaat vanhemmat, jotka teitä ovat ohjanneet: mutta muistakaatte, että Jumalan sana on se aarre, josta oppia ja neuvoa saatte ilossa kuin murheessakin. Ja vielä minä muistutan teitä", sanoi hän, "että kannen, johon sana on suljettuna, ei pidä tomuseksi joutuman; niin usiasti pitää teidän sitä viljelemään". — Niin puhui provasti, — sanoi Anni, — ja käski meitä vielä huomenna kokoontumaan pappilaan ja sieltä sitte lähtemään hänen kanssansa kirkkoon.

— Mutta nyt on jo ilta kulunut, — sanoi Matti, — lähtekäämme iltaselle. — Ruualta päästyä luki Matti vähäisen raamatusta, ja sitte läksivät levolle.

Aamulla oli aurinko jo korkialla taivahalla, kun Anni heräsi. Kiiruusti puki hän päällensä mustat vaatteensa ja läksi isänsä ja äitinsä kanssa pappilaan.

Pappilassa olivat jo rippi-lapset ko'ossa Annin sinne joutuessa. Samassa tuli myös provasti ja hänen kuudentoista-vuotinen tyttärensä Maaria, joka myös kuului rippi-lapsiin. Kaikki silmät kääntyivät heidän puoleensa. Ja tosiaan olikin se kaunis näkö, ikään kuin talvi ja kevät, kuu tuo kukoistava kuudentoista-vuotinen tyttö käveli vanhan valkia-päisen isänsä rinnalla. Maaria oli hoikka kuin järven sarpa, hänen silmänsä olivat sinisemmät kesätaivasta, ja hänen hohtavat poskensa olivat kauniimmat sitä ruusu-kiehkuraa, joka oli sidottuna hänen mustiin hiuksiinsa.

Nyt läksi rakastettu opettaja laumansa kanssa kirkkoon, ja koska hän siellä luki esi-puheeksensa valitut sanat; "Täst'edes en minä kauan puhu teidän kanssanne" (Joh. I 1-30), silloin kaikki lapset itkivät. He tunsivat, että kohta olisivat eroitettuna paimenestansa, ja että lauma sinne tänne hajois. Kallis rippikoulu-aika oli ohitse.

Kirkosta tultua meni kukin eri haarallensa, vaan Maarialla ja Annilla oli sama tie. Vieläpä yksi oli, joka vaan jäljissä seurasi heitä muutaman askeleen päässä, siksi kun tulivat pappilaan, jolloin Maaria erkani Annista ja meni kotia. Silloin lähenei jäljessä-käviä, joka oli yhdeksäntoista-vuotinen rehellisen- ja siistin-

näköinen nuorukainen ja Syrjän talon ainoa poika, nimeltä Vilho.

Anni katsoi taaksensa ja sanoi: — Kah, Vilho.

— Niin olen, — vastasi Vilho, — ja tulen isäni ja äitini puolesta käskemään teitä kaikkia meille päivälliselle.

Anni kiitti, ja nyt menivät yhdessä rantaan, jossa Annin vanhemmat jo olivat odottamassa. Sitte läksivät he kaikki Syrjän taloon. Siellä oli iso vieras-tupa koristettu seinän rakoihin pistetyillä tuomen ja pihlajan oksilla, ja laattialalla oli vasta riivittyjä katajia. Tuvan perässä oli pitkä valkiaksi pesty pöytä, jossa kukkuralliset ruoka-astiat höyryivät, ja seinässä naskui komia kello. Tuvan oven viereen seisautuivat nyt vieraat torpasta, mutta Syrjän emäntä ne vähitellen veti kädestä tuvan perälle, johonka heidän hetkeksi jätämme ja saatamme lukiamme Maarian kotoa katselemaan.

3. Pappila.

Hämeen maassa ovat kartanot usiasti raketut järvien rannoille, ja se onkin luonnollista, koska tämä osa Suomea juuri on "maa tuhatjärvinen". K—n pitäjän pappila on myös raketu lähelle K—veden rantaa. Pappilan asunto-huonetten akkunoista on näkö-ala erittäin kaunis, sillä suuren puutarhan vanhojen puitten välistä näkyy sieltä ja täältä K—veden lahtia. Asunto-rivin toisella puolella on piha, ja siitä on vaan muutama askele maantielle, joka kulkee vähäisen koivu-metsän läpitse. Tämmöisessä kauniissa seudussa oli meidän kaunotar kasvanut niin vapaana kuin kukat koivujen juurella tuolla metsässä.

Maarian äiti oli kuollut jo hänen piennä ollessansa. Yksi vanhempi sisar ja veli oli hänellä elossa: mutta Eeva, joka oli viisitoista vuotta häntä vanhempi, oli jo monta vuotta ollut naituna Tuomelan kartanoon Tyrvään pitäjässä. Maarian veli Aatu oli taas noin kahdenkolmatta-vuotinen, iloinen kuin lintu ja tavallisesti Maarian kumppanina. Vanha provasti, joka paljon rakasti lapsiansa, oli itse opettanut Maaria tyttärensä. Häntä ei missään koulussa kasvatettu; vaan kuin ilma oli kaunis ja raitis, sai hän hypätä ulkona, ja koska se oli pilvinen, täytyi hänen tavallisesti ahkeraa lukea isänsä kamarissa.

Viikko oli kulunut siitä, kun viimein näimme Maarian. Hänen sisarensa Eeva oli lastensa kanssa pappilassa. Lapset leikitsivät puutarhassa, ja Eeva ja Maria istuivat lehtimajassa katsellen noita pienoisia.

— Maaria, sinä olet täällä niin yksin, — sanoi Eeva. — Huomenna, koska lähden kotia, täytyy sinun tulla kanssani Tuomelaan. Täällä vain kasvat ilman äitillistä ohjetta.

— En tahdo jättää vanhaa isääni yksin, sanoi Maaria, — vaan muutamaksi viikoksi toki tulen mielelläni, mutta pitkäksi ajaksi en tahdo jättää kotoani.

— Isä kyllä antaa sinun tulla, vähän maailmaa katselemaan, — vakuutti Eeva, ja vanha Leena talon toimet pitää yhtä hyvin kuin sinä.

— Ei ole Tyrvään kuohuvat kosket niin suloiset kuin Hämeen saariset järvet, — vastasi Maaria, — enkä usko, että aikani kuluisi siellä kauemmin. Koska taas äitillistä ohjetta tarvitsen, juoksen vaan koivumetsän läpitse Koivumäelle. Siellä majurin rouva on kuin äiti minulle, ja Hanna on kuin sisar. Sielläpä välistä minulta kuluu päiväkin.

— Entä Hemmi, — kysyi Eeva vähän nauraen, — onko hän mielestäs kuin veli?

Maaria ei ennättänyt vastata, sillä lapset huusivat; "Tulee vieraita, Koivumäen herrasväki", ja samassa näkyikin jo Aatu tulevan Hemmin ja Hannan kanssa puutarhaan. Eeva ja Maaria läksivät heitä vastaan iloisesti tervehtimään. Nyt tuli myös provastin kanssa majuri rouvineen puutarhaan, ja kaikki päättivät viettää illan siellä, koska ilma oli lämmin ja tyyni.

— Noh, Maaria kukkani, — sanoi majuri, sinäpä aina päivästä päivään tulet koriaammaksi. Olet kohta yhtä muhkea kuin Tuomelan patruunessa, jos vaan joudut saamaan itsellesi kartanon j.n.e.

— Kotoni on minulle hyvä kartano, ja isäni suojassa on hyvä olla, — vakuutti Maaria, en tiedä mitään parempata.

— Hm, niin tytöt aina sanovat, mutta toista ajattelevat, — vastasi majuri.

Nyt tuotiin kahvia, ja sen juotua läksivät nuoret pallon heitolle, ja seuran vanhempi puoli istui lehtimajassa katsellen nuorten iloa. Eevan vanhimmat lapset Ilmiö ja Helmi saivat myös olla pallon heitossa,

mutta pienemmät Viena ja Aina leikitsivät sannassa ja katselivat, miten nuot koriat pallot kilpailivat pääskyjen kanssa ilmassa.

Pian oli ilta kulunut, ja vieraat sanoivat jäähyväiset. Majuri ja hänen rouvansa läksivät pois hevoisella, mutta Hemmin ja Hannan oli jalkaisin meneminen. Hemmi haki sisartansa, mutta provasti sanoi hänen jo menneen Maarian kanssa. Kuultuansa sen jätti Hemmi hyvästi ja kiirehti heidän jälkeensä Aatun kanssa.

Hanna ja Maaria olivat vähän matkaa joutuneet edelle. Jo kuului illan hiljaisuudessa haapaen suhina Haapakalliolta. Tämä kallio oli muutaman askeleen päässä maantiestä ja melkein puoli-matkassa pappilasta Koivumäelle. Siihen asti meidän nuoret usiasti saattoivat toisiansa, ja sinne nytkin Hanna ja Maaria poikkesivat. He päättivät jutella siellä siksi, kuu veljet sinne joutuisivat.

Kauan eivät jutelleet, ennenkuin Maaria sanoi: — Ole vaiti Hanna! Eikö veljemme tule jo? Kuulen äänen. Se on Aatu, joka laulaa.

Tytöt kuuntelivat. Aatu lauloi raittiilla ja selvällä äänellensä Oksasen kaunista laulua: "Mun muistuu mieleheni nyt suloinen Savon maa" j.n.e. Hanna ja Maaria juoksivat kilpaa veljiänsä vastaan. Maarian posket hehkuivat, hän oli erittäin ihana tällä haavaa. Hemmi ei saanut silmiänsä neitosesta. Hän sanoi Aatulle: — Miksi lauloit Savon maasta; mikä on suloisempi kuin Hämeenmaa?

— Laulan, kuin laulun sanat kuuluvat, vastasi Aatu, — ne ovat ihanat, ei niitä sovi parantaa. Olisin kentiesi paraiten sinun mielestäsi onnistunut, jos olisin laulanut: "Mun muistuu mieleheni nyt suloinen Maaria".

Hemmi naurahti vähän. Hän oli Aatun lapsuuden ystävä eikä piitannut mitään tuosta Aatun vähäisestä pilkasta.

— Aatu on aina vallaton, — sanoi Maaria, — älä pahastu Hemmi hänen puheestansa. Huomenna taidan lähteä pois Eevan kanssa Tuomelaan, senpä tähden erittäinkin täytyy meidän nyt hyvässä sovussa eritä.

— Tuomelaan, vai lähdet sinä Tuomelaan, mutta älä unohda lapsuuden-ystäviäsi, Maaria!

— Mitäs puhut? — sanoi Maaria. — Vaikka kaikki muut unohtuisi mailmassa, niin lapsuuden koto ja lapsuuden ystävät eivät unohdu. Voi kuinka rakkaat ovat kaikki nämät puut minulle ja tuo Haapakalliokin ja puro, joka sen sivutse juosta lirisee.

Hemmi juoksi vielä ottamaan muutamia rakkauden kukkia puron rannalta ja antoi ne Maarialle sanoen; — Jää hyvästi ja ota nämät muistoksi. — Maaria kiitti ja pisti ne neulalla rintaansa. Nuoret erosivat ja läksivät kukin kotiansa.

Hemmi ei ollut tyytyväinen. Hänen mielestensä ei Maaria näyttänyt erittäin iloiselta muistokukkia ottaessansa. Sen ilmoitti hän myös sisarellensa, mutta Hanna sanoi: — Ei ole Maaria lapsi enään. Eikö nuoren tytön pidäkin tunteitansa salata.

— En tiedä, — vastasi Hemmi. — Toivoisin Maarian olevan pienen tytön vielä. Silloin tuli hän aina ilolla vastaani ja taputteli poskiani.

— Ole vaiti! Maaria kyllä pitää sinua rakkaana, — vakuutti Hanna.

Hemmi pudisti päätänsä, mutta tuli toki tyytyväisempänä kotia keskusteltuaan sisarensa kanssa.

* * * * *

Aatun ja Maarian kotia tullessa sanoi Eeva: — Ah, rakkauden kukkia! Ne ovat varmaankin Hemmin antamia.

— Niin ovat, — vastasi Maaria, — ne kukat ovat aina olleet ystäviäni. Hemmi sen tiesi ja antoi ne sen vuoksi minulle.

— Ja Maaria oli iloinen, — vakuutti Aatu.

— Etkö ymmärrä Eeva, että hän on varsin mielistynyt Hemmiin.

— Aina sinä olet paha, — sanoi Maaria. Hemmi on minulle rakas lapsuuden-ystävä, vaan rakastunut häneen en ole. Jos hän menee taikka tulee, en ole tuosta liioin surullinen enkä iloinen.

— Saammepa nähdä, — oli Aatun vastaus.

3. Orpo.

Tyrvään pitäjässä Meskalan kosken rannalla oli pieni mökki. Siinä asui korpraali Teräsen leski kolmentoista-vuotisen tyttärensä kanssa. He olivat suuressa köyhyydessä. Teräsen Riika (se oli lesken nimi) oli heikko ja kivuloinen. Kun hän oli terve, silloin ei heillä ollut puutosta, sillä Riika oli taitava kaikenlaisessa ompelu-työssä.

Riika oli lukkarin tytär. Jo pienuudesta oli hän Tuomelan patruunan äiti vainajalla ollut kasvattina aina siksi, kuu tuli naimiseen Teräsen kanssa. Riika oli nuorena ollut ihana ja siisti tyttö. Siihen aikaan, jolloin hän oli Tuomelassa, eli vielä nykyisen patruunan veli-vainaja, luutnantti Kaarle. Tämä nuorukainen oli silloin Riikaan kovin rakastunut, vaan se rakkaus ei ollut vanhan patruunessan mielen mukaan, ja koska luutnantti läksi Venäjälle, vaati patruunessa Riikaa naimiseen Teräsen kanssa. Vaikka Riika oli tottunut aina tekemään emäntänsä käskyn mukaan, tuntui kuitenkin tällä kertaa käsky kovalta; mutta kaukana oli ystävä, joka häntä olisi suojellut. Hän tuli naimiseen Teräsen kanssa, ja koska luutnantti tuli taas kotia ja kyseli Riikaa, sanoi patruunessa: — Riika on naimiseen joutunut, hän on rehellisen miehen saanut, joka on hänen vertaisensa, — Silloin oli luutnantti vaalistunut ja sanonut: — Oi äiti, minun vertaisekseni hänen kasvatitte; miksi minulta hänen ryöstitte? — Eikä siitä asti ollut luutnantilla tervettä päivää, ja pian makasi hän vaaleana ja kylmänä.

Hänen vanha äitinsä seurasi pian hänen jälkiänsä, ja kuolinvuoteellansa sanoi hän: — Mitä Jumala on yhteen saattanut, ei pidä ihmisten eroittaman. Eri säädyn ei pidä estämän rakastavia toisiansa saamasta, jos vaan ovat yhdellä sivistyksen kannalla. Minä olen erehtynyt, koska olen eroittanut kaksi rakastavaista sydäntä; se minulle on paljon maksanut.

Nyt makaavat he, äiti ja poika, rauhassa, ja Teränenkin on kuollut, vaan Riika on tyttärensä kanssa tuolla pienessä mökissä, — hän, joka kentiesi oli luotu Tuomelan kartanon emännäksi.

Nyt oli Syyskuun alku. Ilta oli pimiä, eikä yhtään kynttilää ollut Riikan huoneessa; ainoastaan takassa paloi vielä vähäinen valkia, jolla Riika oli keittänyt kehnonpuolisen illallisensa. Hän oli ollut Tuomelassa pellavia kiihtaamassa, ja se oli hänen heikolle ruumiillensa raskasta työtä. Väsyneenä vaipui hän vuoteellensa ja nukahti vähäisen.

Kekäle takassa oli sammumaisillansa. Riikan tytär, nuori Niini, puhalsi kekälettä, ja valkia loisti taas kirkkaammin. Nyt otti hän kaksi kirjaa ja luki valkian loistossa sieltä ja täältä vuorotellen molempia. Äiti heräsi unestansa ja sanoi: — Niini, varo silmiäsi! Aina, aina sinä luet.

— Mitä on kaikki lukeminen auttanut minua, sanoi hän itseksensä. — Mitäs luet lapsi? — sanoi hän Niinille.

— Lännetärtä ja Runebergin runoelmia, vastasi Niini.

— Jaa, jaa! — sanoi Riika, — Runebergin runoelmat — ne antoi hän minulle, se oli silloin, ne ajat ovat olleet ja menneet. — Miksi opetin lapseni ruotsia lukemaan! Sinä olet suomalainen tyttö, lue suomalaista raamattuasi lapsi. Jumalan sana on ainoa lohdutus, koska kärsimme täällä mailmassa, ilman sitä vaipuisimme mitättömiksi. Sinä olet köyhä lapsi ja saat vielä ehkä kärsiä paljonkin elämäsi matkalla.

— Olen halusta lukenut pientä raamattuani, — vastasi Niini, — mutta en sitä aina halua lukea, ja nyt katsoissani Lännetärtä, jonka sain Tuomelan Helmiltä, johtui eteeni erittäin kaunis runoelma Mustalaispojasta. Minä nyt olen tässä koettanut, kuinka se kuuluisi meidän kauniilla suomen kielellä. Tahdon teille, äiti, lukea ensi-värsyn. Ja Niini luki, niinkuin sanat kuuluivat hänen käänöksensä:

"Etelässä kaunis Spanja,
Spanja on mun kotimaa:
Siellä lehevä kastanja
Ebron rannall' huumaa:
Mandel-kukat punertavat.
Hedelmöitsee viina-puu;
Siellä ruusut kaunihimmat.
Siellä kirkkahampi kuu."

— Jaa, jaa! — sanoi Riika. — Siellä on ruusut kaunihimmat, siellä siellä — sinä minun sydämeni ainoa rakastettu täällä mailmassa, ehkä pian näemme toisemme —

— Äiti, hyvä äiti, miksi olette välistä niin kummallinen, — kysyi Niini. — Mikä teitä vaivaa? En ymmärrä puhettanne.

— Sinä olet lapsi, Niini, etkä ymmärrä, vaikka äitisi sinulle kertoisi kaikki kärsimisensä mailmassa ja kaikki ilonsa; mutia nyt joudu levolle, lapsi, äitisi ei voi hyvin ja ilta-yön lepo on ruumiille paras.

Niini meni levolle, mutta hänen silmiinsä ei tullut unta. Hänen ajatuksensa lentelivät kauas tuosta ahtaasta mökistä. Hän ajatteli kaunista Espanjaa, josta hän oli lukenut, ja muisti samassa myös tuota kiitettyä K—n pitäjää Hämeen maassa, josta hän oli kuullut Tuomelan lasten paljon puhuvan. Hän ajatteli: Voi jospa kerran pääsisin tuonne, noille Hämeen korkeille kunnalle! Siellä laulaisin, että laaksot kajahtelisivat! Näin ajatteli Niini ja oli onnellinen ajatuksissansa. Hän istahti vuoteellensa ja mustat silmänsä kiilsivät kuun paisteessa. Mutta mikä loiste näkyi tuolta mökin akkunasta? Niini sen jo arvasi. Se oli kravustajien päre-valkioista. Niitä aina syys-yönä näkyy usioita Meskalan kosken ympärillä! Niini katseli krapu-valkioita ja kuunteli sirkkaa, joka lauleli takan kolossa.

Moni ison kartanon lapsi olisi kamalana pitänyt sirkan laulun, mutta Niinille oli se vanha tuttu. Se oli hänen kumppaninansa yksinäisyydessä, se oli hänen lapsuutensa ystävä. Niinin katsellessa päre-valkioita, lähenivät ne ja joutuivat ohitse, mutta tuossa taas tuli joukko rannalle, päre-soitot kädessä. Niini tunsu ne, ne olivat Tuomelan lapset. Mutta kukapa tuo nuori tyttö oli, joka näytti niin ihanalta valkian loistossa? Niini muisti kuulleensa, että Tuomelan patruunessa oli tullut kotia ja tuonut nuoren sisarensa kanssansa, ja päätti tuon neitosen patruunessan sisareksi.

Valkiat katosivat vihdoinkin, ja Niini läksi levolle ja nukkui. Aamulla oli kello viisi, kun hän heräsi äitinsä vaikeroimisesta ja kysyi: — Oletteko äiti sairastunut.

— Olen, — vastasi Riika. — Rinnassani on kova polte. Jos vaan tulisi päivä, lähettäisin sinun Tuomelaan jotain lääkitystä hakemaan itselleni.

Niini hyppäsi vuoteeltansa ja puki pikaisesti päällensä sanoen: — Äiti, minä menen oitis Tuomelaan.

— Ei lapseni, — sanoi Riika, — patruunessa ei vielä ole ylhäällä.

Kun päivä vähän hämäröitsi, läksi Niini Tuomelaan. Hänen sydämensä tykytti. Kiiruusti astui hän tavan takaa pyhkiellen esiliinallaan silmiänsä. Herrasmies ajoi hänen sivutsensa Tuomelaan päin. Voi joska olisin päässyt tuolla hevosella! ajatteli Niini, vaan se oli jo mennyt. Niini rupesi juoksemaan ja pian oli hän joutunut kartanoon. Hän meni kyökkiin, ja tuossapa oli tuo kaunis neito, jota hän eilen oli katsellut krapuvalkian loistossa. Se olikin, kuten Niini oli arvannut, patruunessan sisar, meidän kaunis Maaria.

Maaria kuori krapuja kyökissä Niinin tullessa. Niini pyysi saada patruunessaa puhutella.

— Nuotkin ovat aina pyytämässä, — ärjäsi kyökki-piika. — Ei nyt kukaan joudu patruunessaa käskemään, täällä on vieraita. Tule toisten!

— Äitini on sairas, — valitti Niini, — käskekäätte pian, pian!

— Aina se on sairas, — mutisi kyökki-piika. Mutta Maaria, joka näki tytön tuskan, lausui lempeällä äänellensä: — Minä menen toimittamaan sinulle apua, lähde vaan kotia. Äitisi ehkä tarvitsee sinua.

Niini selitti vaan äitinsä rinnassa kovan poltteen olevan ja meni sitte kotia.

* * * * *

Vieras, joka oli Tuomelassa, oli läänin-tohtori Aarni Vakanen. Tohtori Vakanen oli etevimpiä miehiä. Hän oli virassansa muita taitavampi ja teki työnsä suurella tarkkuudella. Hän oli myös parhaassa iässänsä, ja hänen suora luontonsa mielistytti kaikkia, mutta vielä ei kukaan neitonen ollut häntä sitonut kulta-kahleisinsa.

Tohtori Vakanen puhui par'aikaa patruunan ja Eevan kanssa, kun Maaria tuli sisälle.

— Orpanani Vakanen ja vaimoni sisar, sanoi patruuna.

Tohtori tarkasteli vähän Maariaa, vaan pian oli hän unohtanut koko tämän kukoistavan tytön.

Maaria kääntyi Eevaan sanoen: — Teräsen tyttö oli täällä ja sanoi äitiliänsä olevan kovan poltteen rinnassa. Mitä apua olisi hänelle hankittava?

Tohtori kuuli Maarian puheen ja kysyi: Missä asuu hän? Kyllä minä menen häntä katsomaan. — Kuultuansa Riikan asuvan rannalla olevassa mökissä jätti hän hyvästi ja läksi kiiruusti sinne. Eeva käski kyökki-piian mennä Niiniä auttamaan Riikan hoitamisessa.

Tohtori ei kauan viipynyt Riikan tykönä, ennenkuin tuli Tuomelaan takaisin. Hän pudisti päätänsä ja

sanoi: — Teräsen leski ei kauan elä. Mutta, Eeva hyvä, eikö ole mitään parempaa hoitajaa kuin tuo suuri-suinen piika, jonka sinne lähetit.

Eeva tuumaili, vaan ei muistanut ketään sopivaa. Mutta Maaria sanoi; — Kyllä minä menen häntä hoitamaan.

— Mene vain, — lausui Eeva, — kyllä se on hyvä, että Riika parka saa jonkun ymmärtäväisen ihmisen kanssa puhua: hänellä ei ole sopivaa puhekuumppania vertaistensa seassa.

Tohtori katsoi pitkään Maariahan ja sanoi sitten: — Joka paraiten loistaa tanssi-salissa, se on usein kehnoin hoitaja sairashuoneessa.

Maarian posket punastuivat. Häntä harmitti nuot tohtorin sanat, ja hän vastasi: — Paremman hoitajan puutteessa pidän toki päätökseni ja lähden Niiniä auttamaan. — Ja Maaria läksi. Hän tuli Riikan mökkiin, jossa Niini istui äitinsä vuoteen ääressä itkein. Maaria pani kätensä hänen olallensa ja kuiskasi hiljaa: — Niini hyvä, minä tulen auttamaan sinua äitisi hoitamisessa. Maija saa mennä kotia. — Maija meni, ja Maaria jäi lohduttamaan Niiniä.

Niini itki katkerasti ja sanoi: — äitini, rakas äitini, mihinkä joudun, jos kuolette!

— Jumala on orpoin isä, — vastasi Maaria.

Riika katsoi kummastellen tuota kaunista neitosta ja lausui; — Niin nuori ja toki jo niin vahva luottamus Jumalaan. Oletteko papin tytär?

— Olen, — vastasi Maaria.

— Niin se on, — vakuutti Riika; — Jumala on orpoin isä, ja muista lapseni häneen turvata.

— Miksi ottaa hän minulta äitini, — valitti Niini.

— Älä pyydä, mato, joka maassa matelet, hänen salaisia neuvojansa tutkistella, — sanoi Riika, — vaan ota tyytyväisyydellä vastaan sekä murheet että ilot. Kaikki ne ovat meidän hyödyksemme.

Näin kului illat ja päivät mökissä. Maaria ja Niini hoitivat sairasta kaikella huolella, ja kun Riikalla oli paremmat kuurot, antoi hän viisaita neuvojansa lapselleen. Neljä päivää oli Maaria ollut sairashuoneessa, kun Vakanen taas tuli ranta-mökkiin. Täällä oli kaikki käynyt hyvässä järjestyksessä, jonka Vakanenkin huomasi; mutta hän ei siitä mitään muuta maininnut, kuin että sairasta piti niin hoidettaman, kuin tähänkin asti.

Vakasen mentyä jäi Maaria tuumailemaan tuosta miehestä, joka hänestä ei mitään piitannut. Se oli hänelle outoa, hänelle, jolle kaikki kilpailivat sanoa, mitä korviin olisi makeimmalta kuulunut.

Riikan hiljainen ääni herätti Maarian hänen ajatuksistansa. Riika pyysi istua. Samassa yskähti hän, ja kirkas veri virtaili hänen suustansa. Hän makasi nyt vaaleana vuoteellansa ja vähän ajan levähdettyänsä sanoi hän: — Lapseni, jo jätän sinun ilman maallista turvaa, mutta pidä Jumala turvanasi, hän on kuitenkin paras turva. Ja muista myös, että puhdas maine on köyhän paras ja ainoa tavara. Jää hyvästi, mun pieni Niiniseni! — mä tulen pian — pian — siellä on ilo loppumatta, lakkaamatta. — Ja huoneessa, jossa vast'ikään oli kuulunut sairaan tyytyväinen ääni, kuului nyt ainoastaan sirkan laulu ja orvon hiljainen itku. Riikan kärsimiset olivat loppuneet.

4. Huuto-kauppa.

Syyskuu oli keski-välissä. Lehdot koivikoissa olivat kellastuneet. Kirkon kellot kajahtivat surullisesti pyhä-aamuna. — Kenen kellot soivat? Ketä haudataan? — kyseli kansa, joka kuljeskeli kirkolle. — Teräsen Riikaa haudataan, — kuului vastaus. — Tuolla tulee mure-väki. — Ja siellä näkyikin vähäinen joukko mustiin vaatteisiin puetettuja ihmisiä. Ne olivat kaikki Tuomelaan kuuluvia.

Niinin posket, olivat kelmeät, ja hänen mustat silmänsä näyttivät vielä tavallista mustemmilta. Hän oli itkenyt paljon, vaan nyt ei saanut kynelettä silmiinsä. Hän oli pakahtumaisillansa, sillä mustalla mullalla peitettiin kaikki, mitä hän oli mailmassa rakastanut, hänen äitinsä.

Ihmiset, jotka katselivat lasta, sanoivat: Tuo Teräsen joukko ei ikinä ollut vertaistensa kaltainen, ja kummapa tuo tyttö nytkin on, kun ei edes äitiänsä itke.

— Kyllä minä ne tunnen, — lausui eräs leviä lihava akka, — ne ovat kovan-laatuksia. Muistaakseni olen kuullut heidän olevan mustalaissukua, ja niin se onkin, kylläpä sen näkee tuosta tytöstäkin, joka on niin

musta kuin kekäle. Ja äitikin noitui Tuomelan patruunan veli-vainajan niin, että jo olisi päässyt luutnantin kanssa naimiseen, ellei vanha patruunassa olisi siitä loppua tehnyt ja naittanut Riikaa Teräselle. Teränen oli silloin vaan vankka työmies, vaikka sittemmin meni sotaväkeen. Mutta luutnantti kuoli sulasta rakkaudesta. — Nyt kulki akan juttu suusta suuhun ja korvasta korvaan, sekä tosi että valhe yhteen sekoitettuna; mutta valhe Riikan noitumisesta ja mustalais-sukuisuudesta oli erittäinkin halullista kuuloille.

Hautajaisten jälkeen meni Niini Tuomelaan. Patruunassa oli luvannut, että Niini saisi heillä olla siksi, kun hänelle koto hankittaisiin.

Nyt oli maanantai. Niini istui Tuomelan lasten kamarissa katsellen Meskalan kosken kuohua ja tuota pientä mökkiä rannalla. Voi, kuinka rakas oli hänelle ollut tuo pieni köyhä koto! Nyt ei hänellä ollut kotoa enään. Niini arveli itseänsä huuto-kaupalle pantavan, ja minkä-kaltaisen kodon hän sitte oli saava, se oli tietämätöntä. Niini itki katkerasti, mutia samassa kuuli hän puheen salista. Se oli patruunan ja tohtorin ääni. Patruuna sanoi Niinin huuto-kaupalla olleen ja Niemen Marttiinin hänen vähimmällä maksulla ottaneen. — Olisin minä tyttö-raukalle paremman kodon suonut, — lisäsi patruuna vielä.

— Ohoh, — sanoi tohtori, — tuopa on kummaa! Täytyykö meidän maassa vielä ihmisten lasten olla huuto-kaupalla?

— Niinpä se on, — vastasi patruuna. — Kun kerran vaivaisien kassasta makso tulee, niin pitää lapsen sille menemän, joka hänen vähimmällä maksolla ottaa vastaan.

— Olisin minä pitäjän miehiä, — vakuutti tohtori, — niin se ei tapahtuisi, vaan minä panisin lapsen tunnettuun hyvään kotoon ja maksaisin köyhäin-kassasta kohtuullisen makson. Kyllä niitä aina löytyy, jos ei yksi, niin toinen, jotka lapsen määrätystä rahasta ottavat kasvattaaksensa, emmekä myös vallan ole kelvollisten kasvattajien puutteessa: mutta tuo huuto-kauppa on vaan otettu paha tapa.

Niinin sydän sykki kummasti. Hän oli tuomittu rikkaalle Marttiinille, jonka rouva ja lapset olivat tunnetut kovin pahoiksi. Se oli kova tuomio, mutta tuo tohtorin puolustus, sepä oli kuin lääke haavalle. Olipa joku mailmassa, joka olisi tahtonut lievittää orvon elämää.

Yksi oli vielä huoneessa, joka kuunteli tohtorin puhetta. Se oli Maaria, joka oli tullut Niiniä lohduttamaan. Nyt tuli patruuna ja sanoi Niinin pian pääsevän uuteen kotiinsa, sillä Niemen Marttiinin herrasväki oli luvannut tulla Tuomelaan ja sitte illalla viedä Niinin kansansa.

Niini rupesi taas katkerasti itkemään, mutta Maaria sanoi: — Älä itke Niini, koeta vaan aina tehdä emäntäsi tahto, niin kentiesi ei sinulla ole yhtään hätää.

Kauan ei Maaria joutunut lohduttamaan Niiniä, ennenkuin komiat vaunut ajoivat pihaan. Niemen Marttiinipa se oli perheinsä. Tahdomme näitä vähän lähemmältä katsella.

Marttiini itse oli ennen ollut kauppiana pienessä meri-kaupungissa, jossa hän tervan myynnistä oli tullut rikkaaksi. Hän ei muusta tietänyt kuin rahasta. Rahan jälkeen hän ihmisetkin punnitsi. Mitä oli kaikki oppi ja taito — tyhjiä lörpötyksiä vaan, jos eivät tuoneet suuria voittoja lakkariin. Virka-miehistä ei hän pitänyt mitään, eihän niillä tavallisesti ollut paljo kolikoita. Pöyhkiänä kulki hän kuin tyhmä kalkkuna, ja perheensä oli samaa laatua. Hänellä oli vaimo ja kolme tytärtä, joista kaksi jo oli naima-iaässä, ja kaksi poikaa, joista toinen oli ala-ikäinen. Hänen nuorin tyttärensä Ruusa oli tuleva Niinin hoito-lapseksi. Siinä oli koko perhe, josta nyt näemme Tuomelassa kaikki muut paitsi kaksi nuorinta lasta.

Marttinin rouva istui leviänä sohvassa katsellen mieli-hyvällä tyttäriänsä. Vanhin, Emilia, olikin komia muodoltansa, mutta tyhmä ja ylpiä kuin vanhemmat. Toinen tytär, Hilda, oli taitava pianon-soitossa ja tahtoikin sillä loistaa. Nyt hän myös seisoi pianon ääressä nuotti-kirjoja tarkastellen, mutta sieltä ehtimiseen silmänsä lentelivät ympäri, ikään kuin olisi hän odottanut jotain. Jopa viimein kysyikin, eikö tohtori Vakanen ollut Tuomelassa, ja koska Eeva sanoi hänen par'aikaa olevan heillä, näytti hän tyytyväiseltä. Tuo lihava rouvakin tuli heti puheliaammaksi ja sanoi:

— On se toki onni, että läänissämme on niin taitava tohtori kuin Vakanen. Kuinka monta kertaa hän minunkin on parantanut, koska olen tullut kipiäksi harmista noitten pahain piikain tähden. Ennen olin myös joka päivä pelvossa, että mieheni, joka on ylen lihava, saattaisi tulla halvaukseen, mutta kyllä nyt saa olla hyvässä turvassa, kun on tuo viisas tohtori meillä. Se vain on paha, että hän ei ole nainut vielä. Meidän Emilia olisi jo kauan tarvinnut häntä puhutella, mutta hän on niin ujo, ett'ei taida naimattoman tohtorin kanssa puhua.

— Onko Emilia kipiä? — kysyi Eeva. Eipä hän siltä näytä.

— On, — vastasi rouva. — Jo kauan on hän sairastanut sydämen tykytystä. Mutta joutui mieleeni, mitä nykyään kuulin, että patruressalla on sisar täällä. — Rouva ei ehtinyt sanoa enempätä. ennenkuin kaksi ovea aukeni, toisesta tulivat herrat sisälle ja toisesta Maaria.

Emilian ja Hildan silmät pyörivät. Heillä oli paljo katseltavaa. Tuollapa oli nyt tohtori, joka olisi ollut hyvä saalis, sillä hänellä oli iso palkka: olisipa kyllä kelvannut olla tohtorinnana. Häntä täytyi siis katsella. Tuo ihana tyttö taas, joka heitä tervehti, joka katseli niin suloisesti suurilla sini-silmillensä, sekin välttämättömästi vaati heidän huomiotaansa. Marttiinin Lassikin seisoikin korpi-kuusi eikä muistanut tervehtää, vaan jäi katselemaan Maariaa. Myös tohtori näkyi ihastuksella silmäilevän häntä ja sanoi vähän hymyillen: — En ole teitä vielä nähnyt tänä päivänä. — Maaria noikkasi vähän ja kääntyi heti pois ajatellen itseksensä: — en taida hänen kanssansa puhua, kumma, miten häntä pelkään, — ja tuo iloinen Maaria tuli oikein vakavaksi aina, koska tohtori oli seurassa.

Tervehdettyänsä kääntyi Maaria Hildan luo, joka nojaten pianoa vastaan tarkasteli nuotti-kirjoja, ja kysyi: — Soitatteko pianoa?

— Soitan, — vastasi Hilda. — Enkä muuta halua tehdä kuin aina soittaa, se on työni aamusta iltaan.

— Kyllä soitto on ihanaa, koska sillä itseänsä huvittaa moninaisten töittensä jälkeen, — sanoi Maaria, — mutta aivan yksi-puolista olisi mielestäni tehdä sitä aamusta iltaan asti.

Hilda, joka halusta tahtoi tohtoria juttelemaan kanssansa, vastasi: — Ei suinkaan, Tohtori tulkaatte minua puolustamaan. Eikö se ole tosi, että yhtä työtä taitaa tehdä aina aamusta iltaan; niinpä tohtorikin parantaa sairaita päivät pitkät.

Tohtori Vakasen suu kävi vähän ilve-nauruun, kun Hilda häntä vertaili itseensä, ja hän sanoi: — Se on minun ammattini. Jokainen, jonka on onnistunut valita itsellensä sopiva ammatti, tekee työnsä halulla, sillä silloin hän tietää itsensä myös olevan yhden pienen aseensa maansa hyödyksi, ja varmaan tekin opetatte muille tuota ihanaa soittotaitoa, muutoin työhön olisi aivan yksi-puolista ja itsekästä, jos sitä tekisitte vaan oman itsenne huviksi eikä kenenkään hyödyksi.

— Minäkö muita opettaisin! en suinkaan, vastasi Hilda, Kuka sitä tekisi, jonka siihen ei pakkoa ole?

— Eihän sitä muut tee kuin köyhät, — sanoi Marttiinin rouva, — melkein kaikki koulunopettajatkin, näette, ovat köyhiä.

— Ja kuitenkin, — vakuutti tohtori, — uhraa moni varallinen nuorukainen halulla rahansa saadaksensa opettaja-virkaan tarvittavaa oppia ja taitoa. Hän tietää olevansa aseensa, eikä vähimmänkään, maansa hyödyksi, ja sepä tieto täyttää hänen sydämensä tyytyväisyydellä ja antaa hänelle voimaa hänen raskaasen työhönsä.

Maaria katseli ihastuksella tohtoria. Hän ajatteli: — On tuo mies toki jalo ja järkevä, hän ei olekkaan ylpiä, niinkuin luulin.

Nyt tuli Eeva ja sanoi: — Minä tahdon ratkaista riitanne ja pyydän Hildaa soittamaan meille vähäisen, ja ehkä Emilia laulaa.

— Aivan kernaasti tahdon soittaa, — vastasi Hilda, ja tohtoriin katsahtain lisäksi hän: — jos vain sillä taidan huvittaa muita kuin ainoastaan itseäni.

Tohtori ei ollut tuota kuulevanansa enään, hän vaan puhui Marttiinin kanssa laivoista ja kaupasta.

Maaria toi uusia nuotti-kirjoja. Siinä heillä oli monta kaunista suomalaista ja ruotsalaista laulua valittavana, mutta Emilia sanoi: — En ole tottunut laulamaan paljon muita kuin saksalaisia lauluja, — vaan koska niitä ei täällä löytynyt, täytyi heidän tyytyä eräaseen ruotsalaiseen lauluun nimeltä "Vid Roines Strand" (Roineen rannalla), joka olikin erittäin kaunis.

Lassi, joka Maariaa oli puhutellut melkein koko laulun ajan, kyseli nyi häneltä: — Ettekö te soita? vai laulatteko?

Maaria vastasi sekä soittavansa että laulavansa, mutta ei pianoa, vaan kanteletta, ja nyt pyysivät kaikki häntä soittamaan, Maaria meni ottamaan kanteleensa ja rupesi somalla äänellensä laulamaan Runeberg'in runoelmaa Talonpojan pojasta. Hän lauloi:

Jo hetken oon nyt heilunut
Mä kirves käissäni,
Ja hongan oisin kaatanut,
Vaan vaipui voimani.

Ol' ennen mulla kuntoa,
En silloin uupunut;
Vaan vehka-leivän syötyä
On ruumis riutunut.

Jos kurja muunne muuttasin
Jo tästä seudusta,
Niin leivän ehkä löytäisin
Ja palkan vaivasta.

Vaan vaikka siellä saisinkin
Ma ruuan runsahan,
Niin vaikeaa on kuitenkin
Mun saada matkahan.

Sill' oisko seudut, maisemat
Niin siellä herttaset?
Ja oisko kummut, kukkaset
Kuin meillä metsäset?

Ja tuoksuisiko tuomikko
Niin siellä laaksosen?
Ja laulu kullan soisiko
Noin mulle lehdossa?

Kuin lehti kuiva lentävi,
Niin tuuli tempasi,
Niin raukka hänkin eksyvi,
Ken maansa hylkäsi.

Vaan ehkä Herra kuulevi
Jo köyhän kansansa,
Ja syksyn tullen siunavi
Sen vielä vuoronsa.

Kun Maaria oli laulunsa lopettanut, olivat kaikki salissa ääneti, ikään kuin olisivat pelänneet puheen häiritsevän niitä suloisia tunteita, joita tuo ihana soitto ja laulu oli tuottanut heidän sydämiinsä. Tohtori katkaisi viimein äänettömyyden, kysyen Maarialta, kuka tämän laulun oli ruotsista suomentanut.

— Niini Teränen, — sanoi Maaria.

— Niini Teränen! vai se! — huusivat kaikki kummastellen. Tohtori sanoi lisäksi: — Onpa oikein vahinko, että se lapsi ei saa mitään kasvatusta.

— On, — lausui Maaria: — hänellä on erinomainen tiedon ja taidon halu.

— Niinpä se sanotaan olevan turhamainen, — sanoi Marttiin rouva. — Mitä tyttö tuommoisella taidolla tekee? Paras tytölle olisi, että häntä pidettäisiin kovassa työssä; niin hän kelpaisi ihmisille ja saisi mailmassa vaatetta ja ruokaa.

— Vaate ja ruoka on hyvä asia, vaan ne eivät ole kaikki tässä mailmassa, — virkkoi tohtori. — Olisi ainakin suotava, että se, jolla on kykyä ja halua kaikellaisiin taitoihin, saisi opilla halunsa tyydyttää.

Heidän niitä ja näitä jutellessansa oli jo ilta kulunut, ja vieraat läksivät pois, vieden tuon kalpean Niinin kanssansa. Iso Vahti haukkui vielä muutaman haukunnan, ja Marttiin komiat vaunut eivät enään näkyneet.

Vierasten mentyä sanoi patruuna tohtorille:

— Ei sillä tavalla pidä rikkaita naisia kohteleman, kuin sinä teet.

— Kuinka niin? — kysyi tohtori.

— Noh, ainapa sinä mutisit vastaan, jos isä, äiti taikka tyttäret puhuivat. Näkyi selvään, että sinua ei miellytä kauppamiehet eikä heidän perheensä.

— Ei suinkaan, sinä olet väärässä. Minä kyllä annan joka säädylle arvonsa. Ei ole virkamies porvaria parempi, kaikki olemme yhtä tarpeelliset ja yhtä arvolliset, kun vaan kukin teemme työmme

täydellisesti maamme hyödyksi; mutta nämät pöyhkiät ihmiset, jotka rahalla kaikki punnitsevat, olkoot ne vaikka missä säädyssä taikka ammatissa, ovat aina pilkan alaiset. Mutta nyt, en enään joudu täällä keskustelemaan kanssanne, sillä minun on kiiru kotia, täällä jo on liiaksi päiviä kulunut. — Ja Aarni Vakanen jätti heidät hyvästi, ja läksi ajamaan kotiansa.

Suitset makasivat höllänä hevosen selässä ja Vakanen tuumaili itseksensä yhtä ja toista. Hän hieroi silmiänsä, ikään kuin olisi sillä saanut ajatuksensa selvenemään, mutta turhaan — punaiset posket ja siniset silmät pyörivät aina hänen edessänsä. Vihdoin tuli hän kotia. Kotonsa tuntui hänestä tyhjältä, hän oli väsynyt mielestänsä eikä viitsinyt olla ylhäällä, vaan pani maata, mutta uni ei tahtonut tulla hänen silmiinsä. Kauan käänteli hän itseänsä, ennenkuin vihdoin nukkui uneksien sinisistä silmistä, kanteleesta ja suloisesta laulusta.

5. Risujen kokooja.

Jo olivat syksyn tuulet raivonneet, ja K—veden aallotkin makasivat jää-peitteesssä. Jo oli lumi-höyhteistä kasvanut suuria kinoksia metsä-maihin. Maaliskuu oli keski-välissä, aurinko paistoi jo hyvin keväisesti.

Härmäiset puut olivat ikään kuin tuhansia tähtiä täynnä. Syrjän talon ja torpan välisessä metsässä kuului iloinen laulu, joka oli meidän tuttuja kansanlaulumme. Sanat kuuluivat:

"Mitäs minä itseäni surulliseksi heitän,
Kyllä minä pienet surut ilollani peitän." j.n.e.

Laulaja kulki metsässä ja kokoili kuivia risuja isoon kelkkaan.

Metsässä kuului myös toinen ääni. Se oli puun hakkuu, joka siellä kajahteli, mutta pian se vaikeni, ja muutaman hetken perästä sanoi iloinen ääni: — Hyvää päivitä, Anni!

— Kah, Vilho! Mihinkä menet? — kysyi Anni ja hänen poskensa, jotka pakkaisesta jo olivat punaiset, tulivat vieläkin punaisemmiksi.

— Tähämpä loppui matkani, — vastasi Vilho, — mutta nyt aikoon vetää tuon raskaan risukuorman kotiasi, niin saan kanssasi vähän jutella.

— Älä tule Vilho. Isäni on siitä vihainen. Koska sinä viimein saatit minua kotia, vihastui isäni ja sanoi, että minä en enään saa kanssasi jutella, sillä äitisi on luvannut ajaa isän torpasta pois, jos me vaan olemme ystävät. Aina siitä, kun isäsi kuoli, ei minua ole halullisesti otettu Syrjällä vastaan. Isäsi oli aina hyvä minulle, mutta "ei ole ajat, niinkuin oli ennen", sanoi Anni vähän naurahtaen. Ei hän taitanutkaan olla surullinen nähdessään Vilhon seisovan vieresssänsä soriana ja vakavana kuin honka metsässä.

— Vai niin, — lausui Vilho, — enkö minä sitte ole kukaan? Enkö aina ole ottanut sinua ilolla vastaan? Ja nykyään, koska äitini sanoi minulle: — Miksi sinä Annin jälkiä aina kävelet? Et sinä Annia kumminkaan saa. Ja mitäs ajattelet? Sinä kyllä saat rikkaita talon-tyttöjäkin, saat kenen hyvänsä, — niin minä vastasin: — En tahdo ketä hyvänsä, tahdon vain Annin, ja sitten tulin tänne metsään puita hakkaamaan, kun en halusta riitele äitini kanssa. Täällä kuulin sinun äänesi ja kiiruhdin luoksesi.

— Mitäs tulitkaan, mahdoit vain hakea rikkaampia ja parempia. — Annia vähän närkästytti tuo, että Vilhon äiti luuli hänen saavansa kenen hyvänsä. Kyllä Anni sen todeksi tiesi, mutta se häntä toki harmitti, että Vilho tuon niin suoraan puhui.

— Älä pahastu Anni! — sanoi Vilho. Jospa saisinkin rikkaampia, niin en suinkaan saisi parempaa ja kauniimpaa, kuin sinä olet, ja kylläpä tiedän sinun taitavan emännyyttä pitää siinä kun joku muukin. Senpä tähden oletkin minun Annini nyt ja aina.

Anni oli taas iloinen, ja nyt vetivät yhdessä risu-kelkkaa Annin kotiin.

Isä ei ollut kotona, mutta äiti lausui; — Jopa nyt peräti! kuu talon-isännät risuja vetävät, ei se ole sopivaa.

— Ei työ miestä pahenna, — vakuutti Vilho, — enkä vielä isäntä olekkaan. Jospa olisinkin, niin ei Annikaan olisi risujen vetäjänä, sillä kun minä olen isäntänä, niin on Anni emäntänä.

— Ole vaiti, älä lapseni korviin turhia kuiskaa. Tänä päivänä yhtä ja huomenna ehkä toista.

— Ohoh! vai niin luulette. Katsokaatte honkaa tuolla metsässä, miten se vakavasti tuulessa seisoo,

niinpä minäkin pysyn sanassani.

Nyt kysyi Vilho, eikö Annilla olisi mitään asiaa Hämeenlinnaan, sillä hän aikoi sinne lähteä äitinsä kanssa. Vähäisen ajateltuansa vastasi Anni tarvitsevansa kampaa ja aikoi mennä rahaa ottamaan, mutta Vilho sanoi: — kyllä minä rahan sitte saan, kun kamman tuon, — ja läksi nyt iloisena pois. Vilho päätti antaa kamman lahjaksi Annille ja tuumasi ostaa hänelle vielä silkki-huivinkin. Hän ajatteli Annin iloa ja oli onnellinen.

Anninkin sydän oli iloa täynnä. Hän ajatteli: — Eiköhän Vilho mahda minulle kampaa lahjoittaa. Olisipa sentään kumma saada Vilholta lahja. Juuri hänen näin ajatellessaan tuli nuorukainen, nimeltä Lukkarin Heikki sisälle. Hän oli lukkarin poika. Hänen isänsä oli jo aikoja sitten kuollut, mutta äiti eli vielä. Tämä potka oli sievä nuorukainen, mutta hänen äitinsä, jota nimitettiin Lukkarin Ullaksi, oli paha kielestänsä.

Lukkarin Heikki palveli pappilassa, ja koska pappilan maat olivat Syrjän maiden lähisyydessä, niin kulki Heikki usiasti Syrjän torpan ohitse. Siellä näki hän tuon siistin Annin ja mielistyi häneen. Aina Heikin täytyi talvella poiketa torppaan lämmittelemään. Annin isäkin jo huomasi Heikin käsien palelevan aivan lampimälläkin ilmalla. Heikki oli Matin mieltä mukaan, ja hän olisi halusta ottanut Heikin vävyksensä, sillä sitä ei hän milloinkaan uskonut, että Annin piti talon emännäksi pääsemän; mutta Anni oli jo kauan Vilhoa rakastanut, eikä huolinut Heikistä ollenkaan.

Koska nyt Heikki taas tuli torppaan, istui Anni rukkinsa ääressä katsellen tarkasti lankaa, jota kehräsi. Heikille ei ollut hänellä mitään sanomista, mutta Liisa kysyi: — Mistäs tulet, ja mitä kuuluu?

— Eipä mitään erinomaista, — vastasi Heikki, — vien vaan heinä-kuormaa pappilaan ja poikkesin tänne. Tänne tullessani, — lisäsi hän, tapasin Syrjän Vilhon tiellä. Hän lupasi lähteä Hämeenlinnaan. — Heikki vilkaisi Anniin, mutta Anni vaan kehräsi. Vihdoin läksi hän pois, kun ei päässyt puheen alkuun Annin kanssa.

Heikki vei heinä-kuormansa pappilaan. Siellä tapasi hän äitinsä. Lukkarin Ulla, joka aina muita ihmisiä panetteli, rakasti toki paljon poikaansa. Puhuttuansa vähän aikaa Heikin kanssa, huomasi Ulla pian Heikin olevan pahalla mielellä; hän arvasi myös, mistä syystä. Hänen sydäntänsä karvasteli, kun ei poikansa, hänen silmäteränsä, ollut onnellinen. Ulla läksi kotia. Kotimat kallansa tuumasi hän, miten taitaisi poikansa onnelliseksi saattaa, miten Annin saisi Heikin omaksi. Nyt johtui hänen mieleensä, että Heikki oli sanonut tavanneensa Vilhon ja että tämä aikoi äitinsä kanssa lähteä Hämeenlinnaan. Ullalla oli päätös tehty. Hän ei mennytkään kotia, vaan käänsi matkansa Syrjän taloa kohti, sillä kyllä tiesi Syrjän emännän olevan Annin ja Vilhon ystävyttä vastaan. Hän oli myös kuullut emännän tahtovan Mattilan rikasta tytärtä miniäksensä. Tämä Mattila oli juuri Hämeenlinnan tien vieressä naapuri pitäjässä; sepä sopi hyvin Ullan tuumiin.

Pian oli Ulla matkansa päässä, ja hänen astuessaan talon tupaan oli onneksi emäntä yksin tuvassa. Tervehdittyänsä sanoi Ulla: — On, näen mä, matka mielessä, koska on kirkko-reki pihalla.

— Niin on, — vastasi emäntä. — Lähden poikani kanssa Hämeenlinnaan.

— Niin aina, niin, — lausui Ulla, — taitaa vielä olla tuttujakin tiellä. Olen kuullut Vilhon aikovan naida Mattilasta, ja sepä onkin sopivampaa hänelle, kuin että Annin olisi ottanut. Niinpä Annikin taisi ajatella, koska toisen sulhasen otti itsellensä.

— Vilho ei vielä ole naimista ajatellut, sanoi emäntä, — eikä hän torpan tytärtä ainakaan ole aikonut ottaa; mutta kukapa sitte Annin sulhanen on?

— Hm, paha on puhua, — vastasi Ulla, kun olen äiti enkä tiedä poikani tuumista muuta kuin muitten puheesta.

— Heikkikö? — sanoi emäntä. — Noh, sepä onkin sopivaa.

— Heikki ei ole minulle mitään puhunut, virkkoi Ulla, — enkä ole mitään kysynyt. Olen ajatellut: odotan siksi, kun hän itse ilmoittaa asian minulle. Sen vaan olen huomannut, että hän aina metsästä tultuansa tietää jotakin puhua torpan asioista.

Ulla ei toki tahtonut poikansa päähän näitä valheita, hän vain sanoi, niinkuin valhetteli tavallisesti, että oli puhuttu.

Emäntä ei Ullan puhetta oikein uskonut, mutta päätti toki Vilholle sopivalla ajalla ilmoittaa Annilla olevan sulhon; sitäpä Lukkarin Ullakin juuri oli toivonut.

Nyt meni hän taas kotia päin, mutta poikkesi vielä toki Syrjän torppaan. Anni oli päivällisen toimesta, mutta isänsä ja äitinsä istuivat tuvassa Lukkarin Ullan sisälle tullessa. Liisa käski Ullaa istumaan, Ulla

istui tuvassa olevalle lavitsalle. Hän yskähti vähän, kun ei tietänyt, millä piti puhetta aloittaman, mutta vihdoin sanoi Matti: Mitäs Ullalle kuuluu?

— Eipä mitään juuri, — vastasi Ulla. — Vanhuus vain tulee.

— No, mitäs kirkon-kylästä kuuluu, — kysyi Matti taas.

— Eipä erittäin mitään, — lausui Ulla. Kuolleet haudataan, lapset ristitään ja nuoret kihlataan.

— Vai niin! — sanoi Liisa. — Onko uusia naimis-kauppoja tehty?

— Hm, en tiedä, onko teille mitään uutta, että uuden emännän saatte.

Kyllä kai sen jo tiedätte, vaikka minä sen vasta nykyään kuulin.

— Vilhoko naimis-kaupassa on, — kysyi Matti, ja hänen silmänsä näyttivät teräviltä. Häntä oli aina harmittanut tuo Vilhon ja Annin ystävyys. Hän et koskaan luullut siinä olevan ikipäiväistä vakavuutta. Anni tuli samassa sisälle.

Ulla pakisi; — Enpä minä tahdo olla ensimmäinen uutisten tuoja. Koska ette näy mitään tietävän, niin olen puhumatta.

Anni katseli, ikään kuin olisi kyselmä huulilla ollut, ja Matti sanoi:

— Puhu suusi puhtaaksi Ulla. Joka aloittaa, saa myös lopettaa, — mutta nähdessään, että Ulla ikään kuin Annin vuoksi ei tahtonut puhua, kysyi hän suoraan: — Kuka siis Syrjän Vilhon morsian on?

— Äitinsä nepaan tytär, Mattilan Henna, vastasi Ulla. — Sanottiin Vilhon menevän äitinsä kanssa talon katsojaisiin — ja siellä sitte morsiaminensa Hämeenlinnaan kihloja ostamaan.

Anni, joka Vilhon morsiamella oli luullut itseänsä tarkoitettavan, tuli ensinnä punaiseksi, mutta pian olivat hänen punaiset poskensa vaaliat kuin lumi tuolla ulkona. Hän ei uskonut, hän ei tahtonut uskoa akan puhetta todeksi, mutia kaikki oli niin kummasti kokoon pantu. Olikohan toki mahdollista, että puheessa oli perää? Hän ei jaksanut olla sisällä, vaan meni ulos, ja suuret kyneleet virtailivat hänen sinisistä silmistänsä.

Ullan uutiset olivat loppuneet. Hän läksi kotiansa, Ulla oli asiansa hyvin toimeen saanut, mutta ei hän toki näyttänyt tyytyväisellä: pistävä tunto vaivasi häntä. Hän kyseli itseltänsä, oliko hän voittanut pojallensa mitään, oliko hän tehnyt tuon sievän, hyväntahtoisen Annin onnettomaksi.

6. Seonnut vyhti selvenee.

Muutamia päiviä oli kulunut. Vilho äitinsä kanssa oli tullut kotia kaupungista. He olivat olleet Mattilassa, ja äiti oli Vilholle puhunut Lukkarin Ullan jutut. Tuota ei Vilho kuitenkaan uskonut. Hän vain nauroi äitinsä puhetta ja sanoi: — Sen on joku akka teille lörpötellyt.

— Saatpa nähdä, — vastasi emäntä.

Kotia tultuansa meni Vilho heti torppaan, kampa muassa. Silkin jätti hän toistaiseksi. Vilho näki torppaan tullessansa Matin ja Heikin menevän tupaan. Hänen silmänsä mustenivat, epäluulon siemen oli jo hänen sydämessään, vaikka hän ei sitä ennen huomannut. Vilho meni sisälle. Hän näki Annin punastuvan ja taas vaalenevan. Hän näki Heikin istuvan lavitsalla Annin lähellä, ja nyt luuli Vilho äitinsä puheen todeksi ja pahan oman-tunnon tekevän Annin vaaliaksi.

Matti kysyi vähän jäykästi: — Mitä Syrjän isännän on asiaa?

— Toin Annin kamman, jonka hän kaupungista tilasi, — vastasi Vilho. Hän päätti antaa Annin maksaa kamman, sillä ei hän tahtonut toisen morsiamelle mitään lahjoittaa.

Anni oli vaalia ja hänen kätensä vapisi, kun otti kamman Vilhon kädestä ja maksoi sen.

Vilho meni heti taas kotia. Anni näki hänessä muutoksen tapahtuneen, ja Vilho olikin muuttunut. Työtä teki hän niinkuin ennenkin, mutta hän oli näränen ja kiivas. Hänen äitinsä huomasi sen myös ja ajatteli: — Jos saisi Vilhon naimiseen, ehkä kaikki sitte kävisi paremmin, — mutta koska hän vain puhui Mattilan Hennasta, ärjäsi Vilho heti: — Minä en ikänä huoli naimisesta. — Sitte ei ollut äitin enään mitään sanomista.

Annin iloiset päivät olivat myös loppuneet, ja eräänä iltana, kun hänen isänsä sanoi aikovansa ottaa

vävy, koska hänelle oli miehen apu torpassa tarpeen, hämmästyi Anni ja vastasi olevansa nuoren vielä ottamaan miestä.

— Ole vaiti, — sanoi isä, — Vävy tekee työnsä suuremmalla tarkkuudella kuin palkattu mies. Olen havainnut Lukkarin Heikin sinusta paljon pitävän, ja hän onkin kelvollinen ja sopivainen mies.

— Heikki kyllä on kelpo mies, vaan minä en häntä rakasta, — vastasi Anni.

— Et sinä ymmärrä omaa hyötyäsi, — lausui Matti ja läksi taas ulos töihinsä siinä päätöksessä, että Heikin vävyksensä ottaisi; mutia eipä niistä tuumista tullut mitään. Tuo pieni pilvi, joka auringon hämmensi, oli pian pois haihtuva.

Matin mentyä rupesi Anni katkerasti itkemään. Hän tiesi, että mitä isä kerran oli sanonut, siitä ei hän luopunut. Juuri kun kyneleet par'aikaa virtailivat Annin poskilla, tuli Syrjän emäntä sisälle. Anni pyhkieli vyöliinallaan silmiänsä ja meni ulos tuvasta.

— Kuinka täällä jaksetaan? — kysyi Syrjän emäntä. Liisa ei tuohon vastannut juuri mitään, jotain vain mumisi hän itseksensä. Hän oli vihainen emännälle. Hän muisti, miten rehelliseltä Vilho oli näyttänyt silloin, kun vertaili itseänsä metsän vakavaan honkaan. Emännän syyksi päätti hän sen, että Vilho ei sanaansa pitänyt, ja emännän syy oli sekin, että Annin posket olivat vaaliat. Koska emäntä vielä sanoi: — Mikä Annin on, kun näyttää mielestäni niin surulliselta, — niin silloin ei Liisa enään taitanut harmiansa hillitä, vaan lausui: — Kyllä on suremisen syytä minullakin! Lapsi meidän oli iloinen, kuin lintu laulaessa, ja kukoistava, kuin kukka kesällä, mutta nyt näette itse miten vaaliaksi ja surulliseksi hän on muuttunut, ja se on poikanne syy. Viikko takaperin vaan oli Vilho täällä ja todisti tahtovansa Annia vaimoksensa, Minä ja Matti olemme aina olleet Vilhon ja Annin ystävyttä vastaan, mutta koska Vilho vaan aina oli luja päätöksessään, niin uskoin minäkin vihdoin hänen puheensa. Puheesta sitä ennenkin on perää tullut, mutta hänen vakavuutensa olikin turhaa, näen mä, hänen rehelliset silmänsä valehtelivat. Tuota en toki silloin olisi uskonut.

Emäntä alkoi monta kertaa puhua, mutta ei saanut suun vuoroa. Nyt sanoi hän: — Onko sekin poikani syy, että Anni on Lukkarin Heikin morsian?

— Ei toki niin pitkälle ole joutunut, — vastasi Liisa. — Isä kyllä sitä aina on tahtonut, vaan Anni ei unohda rakkauttansa niin pian, kuin Vilho, mutta se on poikanne syy, että hän on ottanut Mattilan rikkaan Hennan ja hylännyt köyhän lapsuuden-ystävänsä.

— Hm, — lausui emäntä, — tässä on joku sekoitus ollut. Vilho ei ikänä ole aikonutkaan Mattilan Henna naida, vaikka se olisi paremmin mieltäni mukaan ollut, mutta Lukkarin Ulla minulle sanoi Annin olevan Heikin morsiamen. Minäkin tuon uskoin ja puhuin sen Vilholle. Hän ei sitä uskonut, mutta viimein täältä tultuansa oli hän vallan toisellinen kuin ennen ja sanoi minulle: — Äiti, puheessanne oli toki perää, Siitä asti on hän ollut äriä ja vallan muuttunut. Annista kuulin sanottavan, että hän oli vaalistunut ja aina itku-silmissä. Ajattelin sitte itsekseni, miten onnellinen morsian hän olisi, ja päätin tulla kuulemaan, miten asian laita oli.

— Nytpä sekainen vyhti selvenee, — vastasi Liisa. — Lukkarin Ullapa Vilhonkin naimisesta meille jutteli. — Ja nyt puhui hän, miten Ulla oli heille sanonut.

Syrjän emäntä lausui: — Olkoot nuoret onnelliset! Olisin kyllä halusta rikkaan miniän ottanut, mutta en sillä toki tahdo lapseni onnea estää. Annikin on taitava tyttö, ja työ ja toimi talon rikastuttaa.

Nyt tuli Mattikin sisälle. Hän katsoi vähän pitkään nähdessänsä Syrjän emännän, mutta pian sai hän kuulla, miten asiat olivat. Emäntä lupasi mennä Vilholle näitä kaikkia selittämään. Sitte sanoi hän: — Eipä taida kauan viipyä, ennenkuin poikani on täällä.

Emännän mentyä tuli Annikin taas tupaan. Hän näki ihmeeksensä isänsä ja äitinsä olevan kovin iloisien näköisiä. Matti lausui:

— Anni rukka! heitä nyt pois tuo surullinen muotosi ja siivoo huonetta vähäisen, pian taitaa tänne tulla kauan kaivattu vieras. Vilhon kihlauksessa ei olekkaan mitään perää, ne ovat vaan olleet Lukkarin Ullan lörpötyksiä.

Anni katsoi kummastellen ympärillensä. Mitä kuuli hän? Kuinka taisi hänen suuri murheensa niin pian iloksi muuttua? Hänen tätä vielä ajatellessansa tuli Vilho. Hänellä oli sama rehellinen, suora muoto, kuin ennenkin, ja hän sanoi:

— Anni, me olemme molemmat olleet epäluulossa, olemme uskoneet turhia puheita. Siitä olemme

kyllin kärsineet.

Anni itki ja nauroi, kun kysyi: — Mitä tämä nyi kaikki on? En tiedä, uneksinko vai olenko valveilla.

— Niin se nyt on, — vastasi Vilho, — että illalla lähden isäsi kanssa pappilaan kuulutusta ottamaan.

— Tule tänne, jalo mies, metsän honka, sanoi Liisa, — ja ota siunaukseni! Halusta jätän rakkaan lapseni sinun turvaasi.

Onni oli ylinnä Syrjän torpassa, ja sinne nyt jätämme Annin ja Vilhon asioitansa selittämään ja onnestansa juttelemaan.

7. Odottamaton kohtaaus.

Kesä-aurinko paistoi taas kirkkaasti. K—veden aallot loiskivat hiljaisesti pappilan rantaan. Vieno länsi-tuuli tuuvitteli vanhojen puitten latvoja pappilan puu-tarhassa, jossa Maaria käveli poimien sireeni-kukkia.

Maaria oli viipynyt Tuomelassa enemmän, kuin ensin oli aikonut. Hän oli saanut esteitä, jotka hänen kotiin-lähtöänsä viivyttivät. Niistä nyt tahdomme lukiallemme muutamalla sanalla tiedon antaa.

Niini oli joutunut pahaan paikkaan, niinkuin Tuomelan patruuna pelkäsikin. Marttiin nuorempi poika oli erittäinkin paha ja ilkeä häntä vastaan. Hän oli huomannut Niinin usiasti lukevan niitä muutamia kirjoja, joita oli perinyt äidiltänsä ja niistä erittäinkin rakastavan Runeberg'in runoelmia. Poika oli ottanut kirjan ja luvannut heittää sen pesään. Niini istui juuri pieni Ruusa sylissä, kun näki kirjaosa vaarassa, tuon kirjan, jonka äitinsä oli saanut ystävältänsä ja jota hän aina oli suuressa arvossa pitänyt.

Niini huusi kerran kovasti ja hyppäsi ylös pelastaaksensa kirjansa; mutta mikäs tapahtuikaan? Pieni Ruusa putosi sylistä, ja jalka niveltyi. Nyt tuli Niinille pahat ajat, Hän oli syyllinen, se on tosi, ja sen hän itsekin tunsi, mutta siitä häntä myös piestiin ilman armotta. Hänen rakas kirjansa oli joutunut tulen omaksi, ja pieni Ruusa, ainoa, joka hänelle oli rakas tässä perheessä, vaikeroitsi hänen tähtensä. Tuo ilkeä poika, joka oli kaiken alku-syy, hän pääsi kaikesta rangaistuksesta vapaaksi, niinkuin ei ikään mitään olisi tehnyt.

Tohtori Vakanen, joka tuotiin Niemen kartanoon, oli pian lapsen jalan siallensa laittanut, mutta pahempi oli Niinin. Hän oli pelästyksestä ja kovasta pieksemisestä niin runneltu, että joutui sairaaksi. Tohtori Vakasen, joka oli tunnollinen ihmis-ystävä eikä tehnyt eroa rikkaan ja köyhän välillä, kävi sääli tuota Niini rukkaa. Hän kuuli kyllä Marttiin perheen puhuvan sitä ja tätä tuosta kelvottomasta Niinistä, joka ei viitsinyt lasta hoitaa, vaan luki tuiki turhamaisia kirjoja: mutta Vakanen kysyi Niiniltä itseltä, miten tämä onnettomuus oli tullut, ja Niini puhui kaikki niin, kuin tosi oli. Niemeltä läksi tohtori Tuomelaan, jossa hän kertoi, miten kurjassa tilassa Niini oli, ja sanoi Maarialle: — Eikö olisi mahdollista, että kävisitte häntä katsomassa? Niemellä ei hänelle paljon hoitoa anneta, mutta se olisi toki lapselle sangen tarpeen.

Maaria hymyili ja lupasi sen halusta tehdä, koska lapsi oli hänelle rakas.

Tohtori sanoi vielä: — Koska ensi-kertoja seurassanne vietin, mittasin teitä väärällä mitalla, antakaatte se minulle anteeksi.

— Sen olen jo aikoja sitte tehnyt, — vastasi Maaria, mutta hän ei uskaltanut katsoa tohtoriin, vaan riensi pois huoneesta ja läksi Niemelle. Siellä kävi hän nyt joka päivä, siksi kun Niini parani. Mutta vielä oli yksi onnettomuus tapahtuva.

Emilia oli ollut Tuomelassa. Siellä olivat tytöt vaihetelleet sormuksiansa, eikä Emilia pois lähteissään huomannut, että hänen sormuksistansa yksi oli unohtunut Maarian sormeen. Illalla levolle mennessään laski hän sormuksensa pöydällä olevalle neula-astialle. Aamulla puettuansa vaatteet päällensä otti Emilia sormuksensa — mutta kumma — yksi oli poissa. Missä oli se? Niini oli ollut kamarissa, — Hän sen varmaankin on vienyt, — ajatteli Emilia ja käski Niinin hakea sitä, mutta kun ei se löytynyt, sanoi hän: — Sinä kelvoton sen varmaankin olet varastanut.

Kauhistuksella kuunteli Niini näitä syytöksiä ja vastasi: — varastanut en ole, ja Jumala varjelkoon minua sitä ikänä tekemästä. — Hän oli vaalistunut, ja siitä tuli Emilia vielä enemmän vakuutetuksi, että Niini oli syyllinen.

Illalla oli Niini nukuttanut Ruusan tavallisuuden mukaan, mutta koska maata pantiin, ei löytynyt

Niiniä mistään. Marttiini ja hänen perheensä luulivat Niinin karanteenin varastetun kalunsa kanssa ja lähettivät palveliansa häntä hakemaan. Palvelia ei hakenutkaan, kun toivoi vaan Niinin pääsevän karkuun; hänenkin tuli sääli tuota Niiniä rukkua. Tultuansa maantietä pitkin Tuomelaan meni hän väentupaan ja puhui siellä, että Niini oli karannut, kun häntä oli syytetty kultasormuksen varastamisesta. Kyökki-Maija juoksi oitis uutisia juttelemaan herras-väellenkin. Kuultuansa Maijan puheen muisti Maaria heti sormuksen, jonka Emilia oli unohtanut hänen sormeensa, ja lähetti sen palvelian kanssa Niemelle. Koska palvelia toi sormuksen Emilialle ja sanoi, missä se oli ollut, punastui Emilia, sillä nyt muisti hän unohtaneensa sen Tuomelaan, Vähän nyt pisti hänen omaa-tuntoansa. Maaria viipyi vielä vähän aikaa Tuomelassa, hän toivoi saavansa jotain tietoa Niinistä, jonka kanssa hän onnensa sallimuksesta oli niin monta kertaa ollut yhdessä, mutta Niini oli poissa, hänestä ei mitään kuulunut.

Kaikkein näiden asiain tähden tuli Maarian lähtö viivytetyksi, mutta nyt oli hän kotona, tässä ihanassa, rakkaassa kodossa. Hän poimi kukkia, niinkuin jo mainitsimme ja ajatteli, miten moni oli muuttunut, sitten kun hän kotoa iäksi. Sitte olivat syksyn tuulet raivonneet, talvi tehnyt kinoksiansa, ja kevät-aurinko ne säteillensä sulattanut, ja nyt oli taas lämmin ihana kesä, tuo aika, jolloin hän oli poissa ollut, vaikka pitkäkin, tuntui hänestä toki varsin lyhyeltä. Hän muisti Syrjän Annia, rippi-koulu kumppaniansa, joka hänen kanssansa lapsena ollessa oli saanut leikitellä, — hänkin nyt oli Syrjällä emäntänä, jossa hän onnellisena toimitteli talon töitä — ajatteli itseänsä, hänkin oli muuttunut. Hän oli iloinen ja suruton, kuin lapsi, kodosta lähteissänsä, mutta nyt oli hänellä yksi kaipaus; kaikki ei ollut enään niin täydellistä kuin ennen. Syvässä hänen sydämessään oli tallennettuna kuva, jonka jalo ja vakava muoto häntä ihastutti. Hänen näin ajatellessaan oli koppa, johon kukkia poimi, tullut täyteen, ja hän läksi pois puutarhasta Koivumäelle päin.

Maaria oli kaunis, kuin kukkainen kesällä, kulkeissansa kukka-koppa käsi-varrella, vähäinen takki olalla ja valkoinen hattu päässä, jonka punaisia nauhoja länsi-tuuli heilutteli. Koska hän oli joutunut Haapakallion lähelle, tuli Hanna häntä vastaan. Iloisesti tervehdettyänsä riensivät tytöt yhdessä Haapakalliolle. Heillä oli aikomus koristaa kallio kukkaisilla: sillä he odottivat tänä päivänä veljiänsä kotia yli-opistosta. Nyt sitoilivat kukista kiehkuroita pöydän koristeeksi ja asettivat siihen myös kiiltävät kahvi-kupit, josta näkyi, että heidän oli aikomus siellä vähäisen viipyä.

Tytöt eivät vielä saaneet koristuksiansa valmiiksi, ennenkuin jo kuulivat pikaisesti astuvien jalanäänen, ja samassa meidän nuoret yli-oppilaat syleilivät kumpikin sisartansa.

Hemmi ja Aatu näkivät ihastuksella, miten Haapakallio oli koristettu heidän tähtensä, ja miten sisaret olivat paljon vaivaa nähneet sitä tehdessään. Nyt istuivat mieli-hyvällä kahvi-pöydän ääreen ja rupesivat uutisia juttelemaan Helsingistä. Hupaista olikin tytöille kuulla yhtä ja toista tuolta komiasta pääkaupungista.

* * * * *

Parin virstan päässä Haapakalliolta kulki eräs kalpian näköinen tyttö. Hän oli hoikka ja vähäläntäinen ko'oltansa, mutta hänen erin viisaasta muodostansa näki hänen kumminkin olevan noin viidentoista-vuotisen. Hänen hiuksensa olivat syys-yötä mustemmat, ja hänen suurista mustista silmistänsä näkyi, että kärsimiset tälle lapselle eivät enään olleet outoja. Hän pyhkieli aina tavan takaa kyöneleitä silmistänsä, syvä huokaus nousi hänen rinnastansa, ja hän rupesi kauniilla äänellä laulamaan:

"Tuoll' pilvet rientää turvatta
Nyt tuulen huvina,
Ja ilman maatta, kodotta
Mik omi elämä?"

Vähän matkaa hänen edellensä kulki positiivin-soittaja. Tämä, kun kuuli tytön laulun, kummasteli hänen somaa ääntänsä ja seisahtui odottamaan tyttöä. Puhuttuansa tytön kanssa ja kuultuaan hänen mieron tietä kuljeskelevan käski hän hänen tulla kanssansa soittoon laulamaan. Soittaja lupasi siitä rahasta, minkä hän soitollansa ansaitsisi, antaa tytölle osan.

— Saapa tuotakin koettaa, — sanoi tyttö huoaten, ja nyt kulki edellensä, siksi kun kuului haapaen suhina Haapakalliolta.

— Menkäämme tuonne soittamaan, — sanoi positiivin-soittaja. Muutaman askeleen päähän kalliolta seisahtuivat he nyt, ja Niini, joka seisoi selin kallioon lauloi:

"Etelässä kaunis Spanja,
Spanja on mun kotimaa.
Siellä lehevä kastanja
Ebron rannall' humuaa,
Mandel-kukat punertavat,

Hedehnöitsee viina-puu;
Siellä ruusut kaunihimmat,
Siellä kirkkahampi kuu.

Rinnassani huokaukset
Poijes vaatii minua:
Jätän kaikki huvitukset,
Jos vaan pääsen kotia.
Koti-maani ompi Spanja:
Riennän koti-kankaille,
Jossa lehevä kastanja
Varjon antaa haudalle."

Maaria, joka tytön laulaessa oli ajatellut, missä olen tuon äänen ennen kuullut, — tuli nyt tytön luo ja huusi samassa: — Niini! — Maaria! — sanoi Niini (sillä se oli hän), ja hänen silmänsä näyttivät erinomaisen iloisilta, mutta pian katosi hänen iloinen muotonsa. Hän muisti kultasormuksen ja ajatteli: — ehkä Maariakin luulee minun syylliseksi. — Maaria tuon huomasi ja arvasi syyn, jonka tähden puhuikin oitis Niinille, miten sormuksen laita oli. Niiniltä putosi ikään kuin takka sydämestä! Hän oli taas ihmistenkin edessä puhdas ja viatoin.

Positiivin-soittajan jätti hän ja seurasi Maariaa ja hänen kumppaneitansa, joille Maaria muutamilla sanoilla koetti selittää Niinin elämän-vaiheet.

Niini nyt puhui myös itse, miten hän läksi karkuun. Hän juoksi koko yön, sanoi hän, tietämättä, mihin meni, Sen hän vaan tiesi, että pois, kauas pois piti hänen menemän. Sitte vasta, kun hänen tuli vilu ja nälkä, huomasi hän pahasta pahaan joutuneensa. Hänen täytyi kerjätä — ja raskas on mieron tietä kulkea, — lausui Niini. — Koska kesä-puoli rupesi tulemaan, — jatkoi hän, — oli minulla vähän parempi olo. Silloin sain vähän työtäkin monessa paikassa ja nyt viimein parin suomen virstan päässä täältä tapasin tuon positiivin-soittajan, jota hänen pyynnöstään ai'oin seurata ja laulamisella ansaita leipäni; mutta onneni johdatti tänne askeleeni, ja nyt rukoilen teitä pitämään minua luonanne; älkääte panko minua tuonne outoon mailmaan.

— Kyllä saat kodon täällä, — sanoi Maaria, — mennään vaan isäni kanssa tuumailemaan, mitä tehtäisiin; kyllä hän sinun papinkirjasikin tänne toimittaa.

Kauan eivät enään viipyneet Haapakalliolla, vaan riensivät kaikki pappilaan tuumailemaan, mitä oli tekeminen.

Maarian sydämessä syntyi päätös. Hän tahtoi tehdä Niinin niin onnelliseksi, kuin mahdollista olisi, hän tahtoi olla ase sen kädessä, joka ihmisten onnet jakaa. Hartaasti pyysi hän nyt isältänsä saada Niiniä luonansa pitää. Hemmi ja Aatu olivat luvanneet antaa Niinille oppia, isän lupa vaan vielä puuttui.

Provasti tuumaili. Häntä ei oikein miellyttänyt tuo asia; hän piti sitä vaan nuorten hullutuksena, mutta vihdoin, kuu Maaria puhui, miten oli havainnut Niinillä olevan erinomaisen taidon, sanoi hän: — No, jääköön sitte tänne teidän oppilaaksenne, jos hän kotonsa saa Syrjällä. Syrjän siisti ja taitava emäntä on hänelle paras kasvattaja. Täällä ei hänen sovi olla, sillä Maaria on usein poissa, ja vanha Leena on monesti pahalla tuulella eikä varmaankaan tuota vierasta tyttöä kärsisi, mutta Syrjällä Annin tykönä tottuu hän paremmin kaikenlaisiin töihin. Siellä taitaa hän olla Annin apuna ja tottuu itse ansaitsemaan leipänsä. Täällä saa hän käydä lukemassa, ja minä tahdon Syrjän isännälle hänestä myös vähäisen maksan antaa.

Nyt oli Maaria iloinen. Hän läksi oitis Niinin kanssa Syrjälle, johon Hemmi heitä souti. Pian olivat vähäisen lahden yli soutaneet ja kun nyt Maaria oli puhunut asiansa Syrjällä, vastasi Vilho: — Tämän aivan halusta te'emme. Provasti on meistä paljon vaivaa nähnyt; olemme molemmat hänen rippilapsiansa olleet ja ilolla nyt tahdomme näyttää kiitollisuuttamme.

Vähäisen hyyrin provasti sai maksaa Niinin huoneesta, mutta muusta maksosta ei Vilho antanut puhuaakaan. Niini sai nyt pienen porstuanperäisen kamarin asuaksensa, jonka akkunoista näkyi pappila ja vähäinen K—veden lahti. Maaria saattoi Niinin tuohon kamariin sanoen: — Nyt, Niini, saat oppia ja taitoa niin paljon, kuin haluat, minä tiedän sinun sitä kaivanneen; ja kun sinulla vaan on aikaa, saat tulla pappilaan kanssani juttelemaan.

— Oi! tämmöistä onnea en ole taitanut uneksiakkaan, — lausui Niini. — Sitte kun äitini mullalla peitettiin, ei ole minulla iloista päivää ollut ennenkuin tänään, koska teidän näin. Oi! nähneekö äitini nyt, miten köyhä Niininsä on onnellinen? Jumala siunatkoon teitä! Te olette minun onneni enkeli.

— Ole vaiti, — vastasi Maaria, — ja jää hyvästi, sillä nyt minun on pois lähteminen.

Niini saatti Maariaa rantaan, josta hän sitte palasi takaisin pieneen kamariinsa. Siellä tapasi hän Annin, joka lausui: — Niini jää nyt hyvällä onnella uuteen kotiinsa. — Anni meni taas ulos, jättäen Niinin yksin. Niini läheni akkunaa ja katseli venettä, jossa Hemmi ja Maaria soutelivat, kunnes se oli joutunut pappilan rantaan. Nyt istui hän kamarissa olevan vuoteensa äärelle, ja harras kiitos nousi hänen sydämestänsä Luojalle, joka hänen askeleensa tänne oli johdattanut. Hän otti vielä pienen raamattunsa ja luki siitä vähäisen. Sitte meni hän levolle: hän oli väsynyt sekä matkastansa että mielen-liikutuksista; ja seuraavana päivänä alkoi hänen koulun-käyntinsä.

8. Kihlaus.

Vuodet vyörivät edellensä ilman mitään erinomaista tapausta; Maaria vaan aina välimiten oli jonkun viikon Tuomelassa, jossa hän aina enemmän ja enemmän oppi tuntemaan sitä jaloa miestä, jonka kuvaa hän tallensi sydämässään, ja Niini oli ahkerasti lukenut ja usiasti ollut pappilassa Maarian seurassa; Anttia oli hän myös paljon työllänsä auttanut.

Nyt oli kolme vuotta kulunut siitä, kun Niini tuli Syrjälle. Hän oli erinomaisella tarkkuudella ja ymmärryksellä oppia vastaan ottanut, jonka tähden Aatu ja Hemmikin ilolla hauelle jakoivat tietoansa.

Niini oli nyt kahdeksantoista vuoden vanha; hän ei enään ollut lapsi, vaan nuori neitonen. Sen tunsin hän myös itse — ja jota paremmin hän sen tunsin, sitä enemmän syntyi hänen sydämässään halu saada jonkun itsetyisen työ-alan.

Niini istui vähäisessä kamarissansa kehräten ja ajatellen, mitä hänen piti tekemän. Hän oli usiasti kuullut Annin sanovan; — Voi! jospa kansan lapset kaikki olisivat niin onnelliset, kuin Niini, että saisivat oppia ja taitoa! — Nyt muistui hänen mieleensä Jyväskylän seminari, — entä jos pääsisin sinne, — ajatteli hän, — ja sieltä sitte vihdoinkin ehkä K——n pitäjäänsä kansakoulun opettajattareksi, sittepä saisin vähään määrään edes palkita Annin hyvyden. — Niinin silmät kiilsivät ilosta, hän jo näki tulevaisuuden edessään, näki itsensä opettamassa kansan lapsia. Oi ihana tulevaisuus! Mutta taisiko hän jättää tämän ihanan K——n pitäjään? — Mikä piti näitä tuumia vastaan? — Yksi tunto Niinin sydämessä, jonka hän nyt vasta huomasi. Se oli sinne kasvanut hänen tietämättänsä päivä päivältä, viikko viikolta ja vuosi vuodelta. Hän rakasti toista opettajaansa, hän rakasti Hemmiä. — Hemmiä rakastan minä, — sanoi hän itseksensä, — Hemmiä, joka Maarian tähden tuli minun opettajakseni. Maariaa rakastaa hän, — ja kuka taitaa nähdä Maarian ja olla häneen rakastumatta — mutta Maarian sydämässä asuu jo toinen. Hemmi rukka! yksin kuljet sinä, yksin minä, etkä ikänä saa aavistaakkaan kerjäläis-tytön, jolle oppia annoit, rakastuneen opettajaansa. — Näin ajatteli hän ja alkoi taas kiiruunin kehrätä, sillä Anni jo pian tarvitsi langat. Kehrätessään rupesi hän laulamaan; laulu oli Runeberg'in "Palveleva tyttö", jonka Niini oli suomentanut. Hän lauloi:

"Jos pyhä-kellon soidessa
Oisin jo juhla-vaatteissa,
Ja jospa yö jo joutuisi,
Ja pyhä-päivä koittaisi.

Ja viikko-työni tehtyä
Mä aamu-saarnall' käydessä
Nyt näkisin sen kirkolla,
Ku kaivannut on kultaansa!

Jo yksin kirkon-mäellä
Hän seisoo ennen minua
Ja katsoo pitkin järveä
Nyt kansan suurta joukkoa.

Hän siellä etsii minua;
Jo lähestymme kirkkoa,
Ja kohta tulen joukosta
Ja kättä kauppaan ilosta.

Nyt laula sirkka iloinen!
Kun päre näkyy palaneen,
Niin minä saan jo nukkuu
Ja näen kullan unissa.

Mä istun täällä, kehrään vaan,

Ei ole rulla puolellaan;
Ja koska kehruu loppunee,
Ja ilta pitkä joutunee."

Laulunsa Lopetettuaan oli hän taas iloisempi ja päätti mennä Maarian kanssa juttelemaan. Hän meni rantaan, otti veneen ja souteli lahden yli pappilaan. Tultuansa sinne, meni hän ylös puutarhaa pitkin. Poiketessansa yhdestä käytävästä toiseen näki hän Hemmin ja Maarian istuvan keinu-laudalla. Nuorukainen oli vaalia kuin lumi, ja Maarian poskilla välkkyi kyneleet. Heidän välillensä oli jotain tapahtunut. Hemmi oli rakkautensa ilmoittanut Maarialle, sen Niini heti huomasi, ja heitä pikaisesti tervehdetyänsä kiirehti hän sisälle asuin-huoneisiin, mutta Maaria seurasi häntä, ja Hemmi jäi yksin puutarhaan. Hän istui siellä vaaliana, ääneti; vihdoinkin sanoi hän itseksensä: — Aavistukseni kävi toteen — sinä et rakastanut minua, Maaria. Maaria! miksi oli rakkautesi ainoastaan sisaren rakkaus? Miksi et taitanut tulla omakseni? Nuorukainen itki, vaan pian nousi hän ylös; vielä oli hän vaalia, mutta hän oli tehnyt päätöksen — valitus ei ole miehen — ajatteli hän, — työtä tahdon tehdä, pois tahdon mennä, takaisin Helsinkiin ja siellä viisauden lähteestä itselleni tietoja ammentaa, ehkä sitte jotain taidan tehdä maani hyödyksi: — ja nyt meni hän samaa tietä, kuin äsken työtökin.

Salissa kohtasi Hemmi provastin ynnä Maarian ja Niinin, Niini oli tuumaillut seminariin lähtemisestänsä, ja provasti oli sen sopivaksi nähnyt, koska Niinillä siihen oli halua. Nyt sanoi myös Hemmi päättäneensä lähteä pois Helsinkiin ja oitis, hän tahtoi vaan sanoa jäähyväiset ensin.

— Kaikkipa nyt ai'otte meidät jättää, — lausui provasti.

Vähän aikaa puhuttuansa jätti Hemmi hyvästi ja sitte kiirehti hän pois, mutta portahilta palasi hän vielä takaisin ja sanoi katsoen saliin, jossa Maaria seiso: — Vielä kerran hyvästi Maaria, rakas lapsuuteni ystävä! Muista joskus Hemmiä! — Vähän aikaa vielä kuului ratasten jylinä, ja Hemmi oli matkoissaan.

Muutaman hetken kuluttua siitä, kun Hemmi läksi, tuli posti ja postissa kirje Maarialle. Kirje oli Tyrvään pitäjäästä. Maaria aukasi sinetin ja luki vähän aikaa. Ruusu ruusun perästä nousi ja katosi hänen poskillansa. Hän vei kirjeen isällensä, ja Niinille sanoi hän: — Kirje on Aarni Vakaselta: tuo jalo mies rakastaa ystävästäsi. Oi Niini, kuinka olen onnellinen!

Niini iloitsi myös ystävänsä onnesta, mutta pois tahtoi hän, tuonne pieneen kamariinsa taas. Hän kaipasi yksinäisyyttä. Hän jätti hyvästi Maarian ja läksi Syrjälle, Tultuansa pieneen kamariinsa istui hän istuimelle ja painoi päänsä käsiinsä katkerasti itkein. — Ei, pois, pois tahdon minä, — sanoi hän niin lujaa, että Anni, joka kulki porstuvassa, sen kuuli ja tuli sisälle, kysyen:

— Mikä Niiniä vaivaa? Miksi Niini pois tahtoo?

— Ei minua mikään vaivaa, enkä pyri pois, — vastasi Niini, — olin vain vähän lapsellinen, — mutta Anoi, joka arvasi Niinillä jonkun surun olevan, lausui: — Niini on vaan hyvässä turvassa, pian murheen päivä taitaa iloksi muuttua. Luulin minäkin kerran onneni kadonneeksi, mutta pian tuli se takaisin, — ja nyt jutteli Anni Niinille, miten hän kerran oli ollut epäluulossa Vilhon rakkaudesta, — mutta — sanoi hän vielä, — niinkuin päiväkin pilvessä välistä on ja taas paistaa kirkkaammin, niin on ihmisen elämäkin, — Sitte läksi hän ja jätti Niinin yksin.

Niini hymyili surullisesti. Hän ajatteli: Aavistiko tuo nuori vaimo, mistä suruni tuli. Niini ajatteli Annia, miten tyytyväinen hän oli, vaikka vanha muorikin välimiten oli kova, ja lapset närisivät. Hän ajatteli omia elämän-vaiheitansa; hänenkin oli syytä olla tyytyväinen. Pois tahdon riipiä surut sydämestäni, — ajatteli Niini, — ja työtä tehdä ahkerasti.

Niini vietti nyt enimmäkseen päivänsä pappilassa; siellä Maarialla ja hänellä oli paljo työtä, jota yhdessä tekivät. Kiiru oli pappilassa. Kangaspuut jyskivät, rukit hyrisivät, ja vanha Leena levitteli palttina-kankaita kedolle valkenemaan. Kumma ei ollutkaan, että kiiru oli, koska Maaria oli morsian, ja vuoden päästä ai'ottiin pitää häitä. Niinin myös oli lähteminen Jyväskylään jo Heinäkuun loppupuolella.

9. Häät.

Taas oli vuosi kulunut, ja kesä-aurinko paistoi lämpymästi. Sireenit ja pihlajat olivat täydessä morsius-puvussansa, ja pihalla oli portahitten ympärille taajaan koivuja pistetty. Jokin juhla oli tulossa.

Pappilan salissa au'aistun akkunan ääressä istuivat mies ja neitonen, joitten silmistä onni ja autuus loisti. Nämä nuoret olivat Aarni Vakanen ja Maaria. Kaikki tuntui heistä niin suloiselta. Leivosen viserteleminenkin kuului heistä ikään kuin onnentoivotukselta, sillä tänä päivänä oli heidän

hääpäivänsä. Kukkaset tuoksuivat heidän ympärillensä, ja he istuivat siinä kuiskaten onnestenssa toinen toisellensa.

Salin vierisestä kamarista kuului iloinen puheen liperteleminen. Pöytä siellä oli asetettu laattian keskelle, ja sen ympärillä istuivat Hemmi ja Aatu (he olivat nyt kandidaatit), Hanna ja Niini sekä Eevan vanhimmat lapset Ilmiö ja Helmi. Suuri koko myrtin-oksia makasi pöydällä heidän edesssä. He sitoilivat kruunua Maarialle. Tytöt sitoilivat myös itsellensä myrtti-kiehkuroita, sillä he olivat valitut mnrsius-piioiksi. Hemmi, Aatu ja nuori Ilmiö olivat käsketyt edes-käyviksi, ja heitäkin piti merkittämän myrtti-oksalla, joka oli pistettävä takin rintaan.

Niini oli paljon muuttunut, sitte kun viimein hänen näimme K—n pappilassa. Hän oli sekä ruumiin että hengen puolesta aivan toinen. Hänen silmänsä loistivat ilosta. Hän tiesi elämällensä nyt olevan jonkin tarkoituksen, hän oli tuleva kansa-koulun opettajattareksi.

Kaunis oli hän istuessaan tuolla pöydän ääressä kiehkuroita sitoen, sen huomasi Hemmikin, koska hän, valiten myrtin-oksia Niinille, katsoi hänen mustiin sähköyviin silmiinsä. — Hän on kaunis kuin Espanjan mustasilmäiset kaunottaret, — ajatteli Hemmi.

Aatu, jonka silmät aina olivat valveella, huomasi pian, miten ihastunut Hemmi oli, ja sanoi vähän imarrellen: — Kukapa nyt taas ensiksi kihlataan K—n pitäjässä? Sanotaan: "Häät on aina toisten alku".

— Aatu varmaankin, — vastasi Hemmi. Sinäpä olet ensimmäinen edeskäypä, ja niin on sinulle matka lyhyin vihki-tuoliin.

Näin heidän jutellessaan riensivät tunnit.

Eeva tuli sisälle ja lausui: — Nyt on jo aika pukea morsianta. Hetki lähestyy, jolloin vieraat tulevat. — Sitte meni hän tohtorin tykö sanoen:

— Vähäksi ajaksi, Aarni, ryöstän sinulta Maarian.

— Vie vain, — vastasi tohtori, — pianpa taas saan hänen takaisin ehkä vielä suloisempana, ja sitte i'äiseksi onnekseni. — Maaria meni Eevan kanssa.

* * * * *

Jo oli morsian täydessä puvussansa, ja morsius-piiatkin seisoivat valkoisissa juhla-vaatteissansa, myrtti-kiehkurat päässä. Pappilan salin seinät olivat koristetut viheriäisillä lehdillä, ja vihki-tuoli oli valmiina laattialla. Vieraat istuivat ympäri salia. Syrjän nuori isäntä ja emäntäkin näkyi siellä joukossa. Pappi, pitäjään kappalainen, joka vihki-sanat oli lukeva, käveli edes-takaisin laattialla, ja tohtori Vakanen seisoi juhlallisena katsoen oveen päin, ikään kuin joka hetki sieltä onneansa odottaen. Ja nyt näkyikin, mitä odotti. Vieraatkin nousivat kaikki seisaalle, sillä ovesta tuli vanha valkia-päinen provasti taluttaen kaunista morsianta. Maaria oli ihana. Hänellä oli valkiat, hohtoiset vaatteet, pitkä valkia huntu riippui kruunun alta hameen-palteisista asti, ja valkia, myrtti-kukista sidottu kiehkura oli hänen päässänsä kruunun ympärillä. Ikään kuin pilvissä tuli Maaria, kun hän hiljaa hiipi laattian yli tohtorin luo, johon isänsä hänen jätti.

Morsius-piiat ja edes-käyvät tulivat jäljessä ja menivät seisomaan kahden puolen morsius-paria. Pian oli pappi vihki-sanat lukenut, ja selvästi olivat Aarni ja Maaria vastanneet papin kysymykseen; tahtoivatko rakastaa toisiansa myötä- ja vastoin-käymisessä.

Nyi toivotettiin onnea, ja vihdoin kuului viulun säveleet soivan. Tanssi alkoi. Monenlaisia herkkuja kaupattiin aina välimiten, ja niin joutui ilta.

Niini oli paljon tanssinut, hänen tuli palava, ja hän oli väsynyt. Hän meni portahille ja istui siellä olevalle lavitsalle. Mieleensä muistui nyt päivä, jolloin hän köyhänä kerjäläis-tyttönä seisautui Haapakallion lähellä. Kuinka kummasti oli hänen onnensa kasvanut aina siitä. Hän päätti mennä tuonne Haapakalliolle. — Täällä häitten tohussa — ajatteli hän — ei kukaan huomaakaan minun olevan poissa, ja siellä saan muutaman hetken olla rauhassa yksin ajatuksieni kanssa: — ja Niini otti takin olallensa ja vähäisen hatun päähänsä ja läksi Haapakalliolle päin. Pian juoksi hän tuon lyhyen matkan. Ennätettyänsä kalliolle istui hän, ja moni muistui mielehensä. Hän kuunteli haapain suhinaa ja pienen puron virisemistä, ne muistuttivat häntä Tyrvään kuohuvista koskista ja hänen kodostansa, tuosta pienestä mökistä kosken rannalla. Näin istui hän unohtaen kaiken hääväen paitsi yhden hengen, joka häntä par'aikaa haki: se oli Hemmi.

Hemmi kysyi Aatulta: — Etkö Niiniä ole nähnyt? — Aatu vastasi nähneensä hänen menneen Haapakalliolle päin, ja sinne nyt täksi Hemmikin.

Kulkeissansa tuolla vähäisessä koivumetsässä ajatteli hän: — Kuinka kummallinen toki ihmissydän onkin. — Vaan vuosi takaperin rakastin Maariaa ja luulin, että en ikänä tuota rakkautta taitaisi sydämessäni tukahuttaa, mutta hyvä tahto voi, näen mä, paljon matkaan saattaa. Vähemmän vielä aavistin minä silloin, että Niinin mustat säihkyvät silmät taitaisivat minua kahleisin kietoa. Ah, tuollapa istuu hän, ikään kuin metsän impi!

Siellä istuikin Niini Haapakalliolla valkeissa vaatteissa ja pieni myrtti-kiehkura mustissa kähäröityissä hiuksissansa. Hemmi meni hänen luoksensa ja sanoi: — Olen Niiniä kaivannut. Pappilassa jo rupesi hää-väki illalliselle, vaan yhtä morsius-piikaa kaivattiin.

— No, rientäkäämme sinne, — vastasi Niini ja aikoi samassa lähteä, mutta Hemmi lausui: — Ei vielä Niini. Ennen tahdon täällä, jossa Niinin ensi kerran näin, muutaman sanan sanoa. — Haavat suhisivat, puro virisi; Hemmi ja Niini ilmoittivat kuiskaten toisilleen sydämensä suloisimmat tunteet. — —

Muutama hetki sen jälkeen seisoivat tohtori ja Maaria katsellen ulos akkunasta pihalle päin. He hymyilivät toisilleen ja katsoivat taas ulos, Aatu tuon huomasi ja kysyi:

— Mitä siellä näette? Minäkin tulen katsomaan. — Siellä näkyi Hemmi ja Niini tulevan käsitysten, Aatu naurahti vähän ja läksi ulos heitä vastaan. Hetken siellä keskusteltuansa tulivat yhdessä sisälle.

Aatu kaasi viiniä klaseihin ja puhui: — Vielä päivän päätteeksi juokaamme yksi malja! Nuot suhisevat haavat Haapakalliolla ovat kuiskeellansa ilmoittaneet kahdelle nuorelle heidän rakkautensa, Nämät nuoret ovat Hemmi ja Niini. Juokaamme heille onnen toivotuksen malja! Ja nyt kilistettiin klaseja ja toivotettiin onnea noille kahdelle nuorelle, jotka näyttivät, ylen onnellisilta.

— Niinillä oli parempi onni kuin äitillänsä, — sanoi Eeva patruunalle, — koska sai rakastettunsa omaksensa ja pääsi ison Koivumäen emännäksi.

* * * * *

Pian kulki tuo uutinen, että Hemmi ja Niini olivat kihlatut, Lukkarin Ullankin korville, ja nytpä oli hänellä puhumisia. Hän kulki talosta taloon ja sanoi: — Oletteko kuulleet kummempaa? Tuo Mustalais-tyttö, joka kerjäten tänne tuli ja Syrjällä kasvatettiin, on nyt tuleva ison Koivumäen maisterin rouvaksi.

Koivumäen majuri sekä hänen rouvansa eivät sitä kummana pitäneet, He tiesivät, mitä Tuomelan patruunessa-vainaja vasta liian myöhään tuli tuntemaan, että "Mitä Jumala on yhteen saattanut, ei pidä ihmisten erottaman. Eri säädyn ei pidä estämän rakastavia toisiansa saamasta, jos vaan ovat yhdellä sivistyksen kaunalla."

* * * * *

Haapakallio on aina Niinille rakas. Siellä viettää hän kesällä Hemmin kanssa monta onnellista hetkeä. Haapaen suhinassa ja puron lirinänsä kuulee hän kosken kuohun lapsuutensa kotirannalta.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK HAAPAKALLIO: IDYLLIN-TAPAINEN KUVAELMA
HÄMEENLINNASTA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project

Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if

you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or

limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.